

Khuvhanganyo ya Mañwalwa

TSHIVENDA

LUAMBO LWA HAYANI

THEMO YA 3

GIREIDI YA

2

Khuvhanganyo Ya Mañwalwa

GIREIDI YA 2 | THEMO YA 3

TSHIVENDA

**Copyright © 2026 National Educational
Collaboration Trust (NECT)**

This work is licensed under a **Creative Commons
Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0
International License (CC BY-NC-ND 4.0)**.

Additional permissions beyond the scope of this license
may be available. For further information, please
contact the publisher at **materials@nect.org.za**.

First edition, 2026

THEMO YA 3

MEPE WA AFRIKA TSHIPEMBE

Kapa Devhula

**Thesite ya
Lindenani ya
Mbalo**

Kapa Vhukovhela

**Danzhe la
Atlantic**

Limpopo

Holodei dza
vhuriha

Mpumalanga

Musa
Motha:
Mutshini
a sa wil!

Mukundi
u wana
thuso

Gauteng

Devhula
Vhukovhela

Free State

Ndivhuwo
u kadzinga
makumba

KwaZulu-
Natal

Tshidekudeku
ndi tshiřiraka

Kapa Vhubvařuvha

Danzhe la
Indian

MEPE WA LIFHASI

Asia

Europe

Afrika

Danzhē
la Indian

Australia

Lwanzhe
Iwa Pacific

Antarctica

THEMO YA 3: ZWIṬORI

Tshidekudeku ndi tshitṭiraka

1

Holodei dza vhuriha

13

Ndivhuwo u kadzinga makumba

25

Thesite ya Lindeni ya Mbalo

33

Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho

47

Musa Motha: Mutshini a sa wi!

61

U lamukiswa nga khovhe dza doḽofini

75

Mukundi u wana thuso

91

TSHIṬORI TSHA 1

TSHIDEKUDEKU

NDI TSHIṬIRAKA

Thero: Ri a pfha ri na vivho

Siangane ya mafhungo

- Tshiṭori itshi ndi tshi si tsha ngoho.
- Tshi khou itea fhethuvhupo vhu sa divhei.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiṭori hetshi tshi ḡo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri muṁwe na muṁwe u na maandā awe o khetheaho na uri u ḡivhambedza na vhaṁwe zwi nga u thivhela u vhona zwine zwa ita uri u vhe wo khetheaho.

Tshiṭirathedzhi tsha u pfhesesa: U monithara Kupfheselese

- Ndi mini: Ndi u ṭola kupfheselese kwanu musi ni tshi khou vhala na u awela arali zwiṁwe zwithu zwi sa pfhali.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U ṭalukanya uri a ni pfhesesi zwithu na mbo ḡi zwi lugisa.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Tshi ita uri ni dzulele u ḡidzhenisa kana u dzhenelela kha mafhungo zwa khwiṁisa u pfhesesa nge na ṭavhanyedza u tandulula u sa pfhesesana

Miṁwe ya mihumbulo ine vha nga ṁea vhagudi

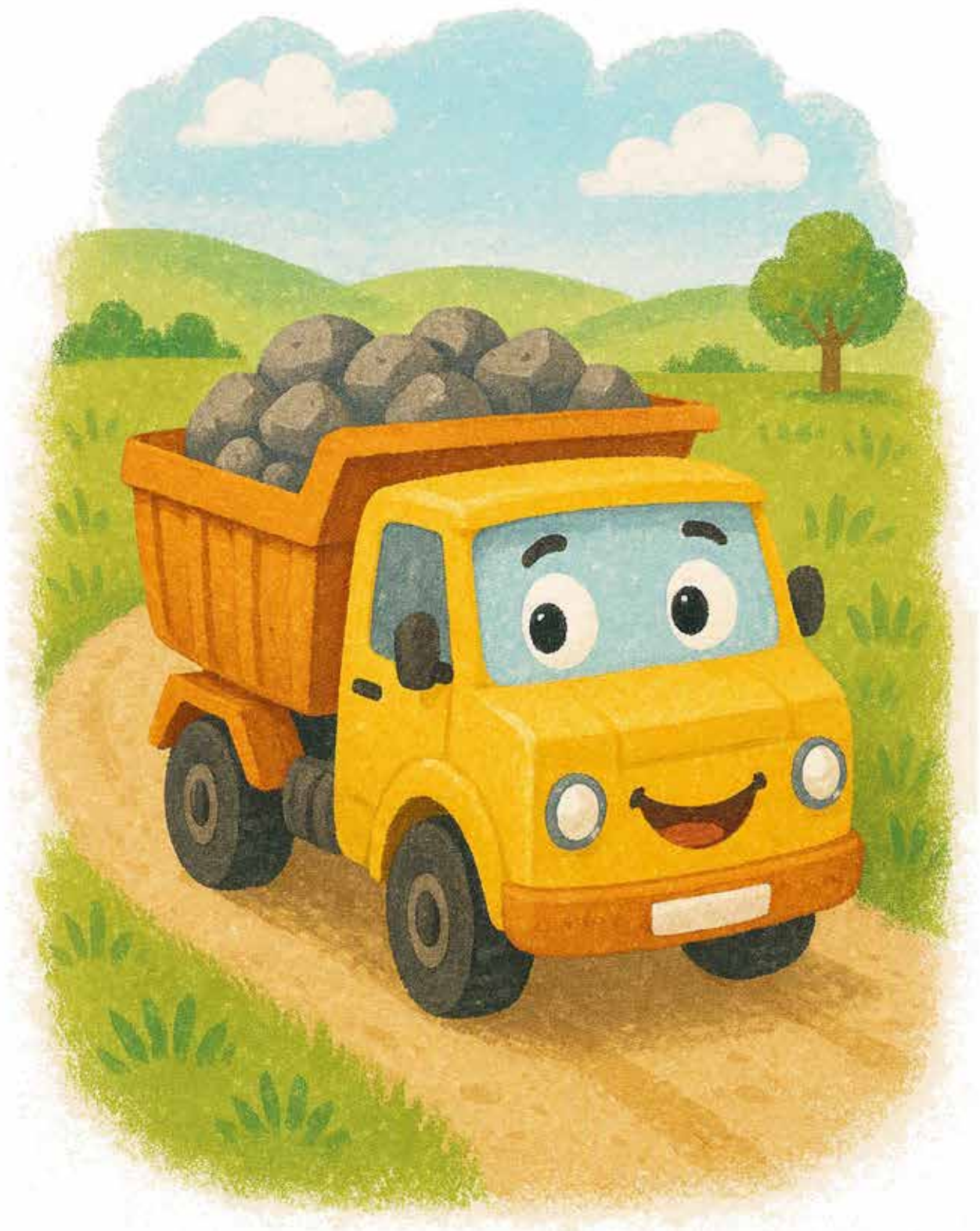
- Goloi dzo fhambanaho dzo itelwa mishumo yo fhambanaho. Sa tsumbo, bisi i hwala vhathu, tshikepe tshi tshimbila ṁṁha ha maḡi, nahone ṭhiraka ya dekudeku i hwala mihwalo i lemelaḡo.
- Tshiṁwe tshifhinga, ri ḡivhambedza na vhaṁwe. Ri nga sedza zwine vhaṁwe vhathu vha vha nazwo kana zwine vha nga zwi ita nahone ra tama arali ri tshi nga fana navho. Hezwi zwi nga ita uri ri ḡipfhe ri songo takala na u fushea nga zwine ra vha zwone.
- Muṁwe na muṁwe u na mukovhe wawe wo fhambanaho na wa muṁwe. Vhathu vha a kona zwithu zwo fhambanaho. Muṁwe muthu a nga gidima nga luvhilo luhulu, ngeno muṁwe a tshi kona u ola kana u thusa vhaṁwe.
- Nga zwiṁwe zwifhinga a zwi konadzei uri thaidzo i nga tandululwa nga ṁḡila yo ḡowealeaho, vhathu vha tea u humbula thandululo ya vhuṭali.

U shumisa tshitiirathedzhi itshi kha tshitori itshi:

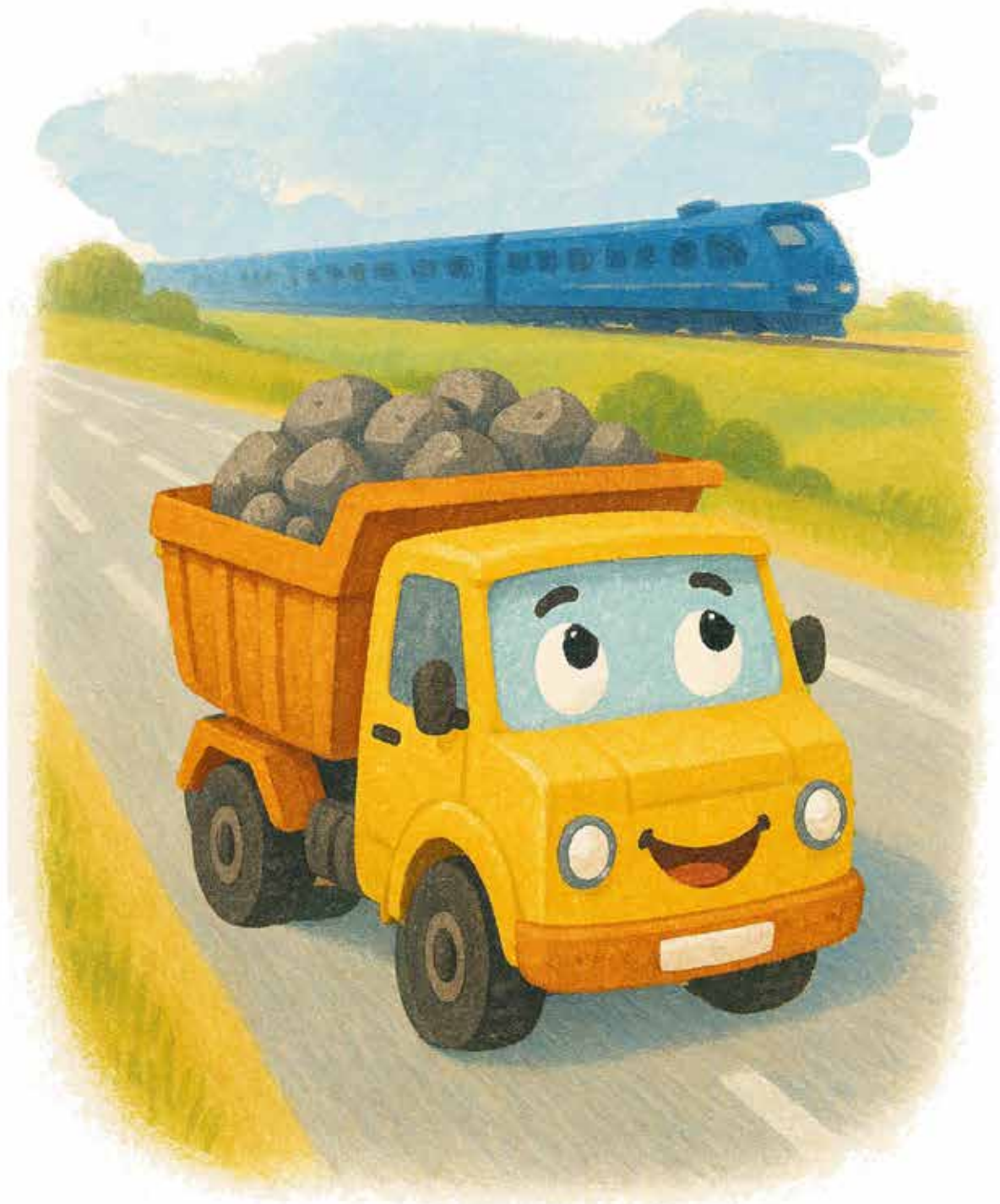
Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
4,1	Tshidekudeku tsha lavhelesa tshidimela tsha luvhilo tsha muvhala wa lutombo, tshi tshi khou fhira. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndi na luvhilo lu no nga lwa tshidimela.” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula. Tshidekudeku tsha dovha tsha vhona bisi khulu ya muvhala wa ṭaḁa i tshi khou fhira. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndo hula sa bisi,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.	Kha ndi ime ndi humbule...Kha ndi sedze uri ndi a pfhesesa: Ndi a pfhesesa uri tshidekudeku ha ḁitakaleli ene muṇe nahone u humbula uri dziṇwe goloi dzi khwine khae nga ṇḁila dzo fhambanaho.
8,1	Tshidekudeku tsha mbo ḁi ya tsha dzula mulamboni, tshi tshi pfha tsho vhaaisala. “Muṇwe na muṇwe u na luvhilo kana a vha wavhuḁi u fhira ṇṇe.” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula tsho tou ṭungufhala. “ṇṇe ndi muṭuku. Ndi a ongolowa. A thi na zwine nda kona.” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.	Kha ndi ime ndi humbule...Kha ndi sedze uri ndi a pfhesesa: Ndi a pfhesesa uri tshidekudeku u ḁivhambedza hawe na vhaṇwe zwi khou ita uri a pfhe a songo takala. Ndi humbula u nga hezwi zwi khou vhea thaidzo kha tshitori.

Tshidekudeku ndi tshiṭiraka tshiṭuku tsha deku
tsha muvhala wa ṭaḍa. Līnwe ḡuvha, musi tsho hwala
matombo manzhimanzhi, Tshidekudeku tsho mbo ḡi
dzhena badani khulwane.

Tshidekudeku tsha lavhelesa tshidimela tsha luvhilo tsha muvhala wa lutombo, tshi tshi khou fhira. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndi na luvhilo lu no nga lwa tshidimela,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.

Tshidekudeku tsha dovha tsha vhona bisi khulu ya muvhala wa tᵗaᵗa i tshi khou fhira. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndo hula sa bisi,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.

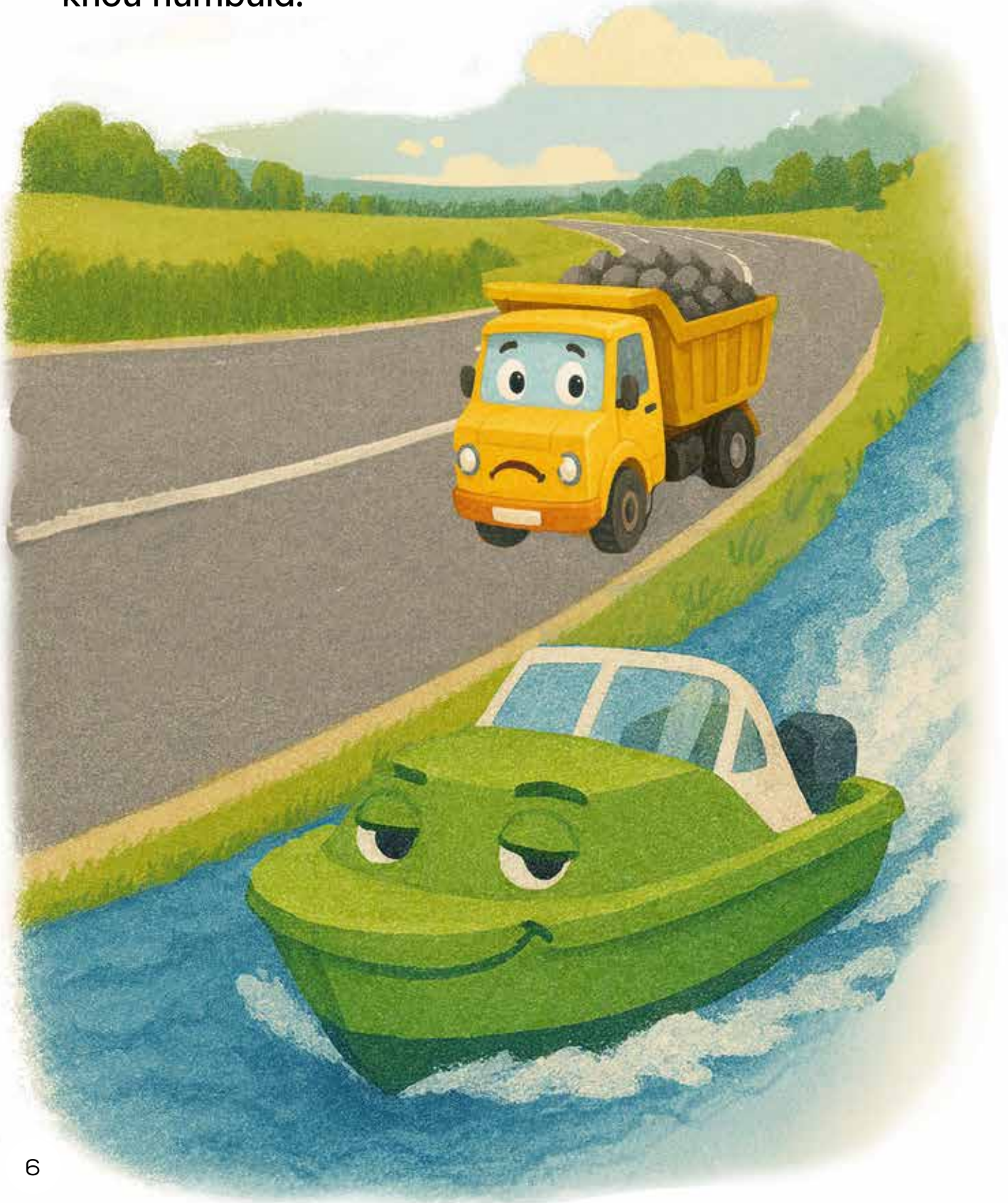

Tshidekudeku tsha dovha hafhu tsha vhona bufho
litshena li penyelelaho li tshi khou fhufha nthantha
makoleni. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndi tshi
penyelela sa bufho,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou
humbula.

Tshidekudeku tsha dovha hafhu tsha vhona lori ya
muvhala mutswuku ya u naka ndilani. “Ndi tou tama
ngavhe ndo vha ndo naka u fana na
lori heila tswuku,” ndi Tshidekudeku
tshi tshi khou humbula.

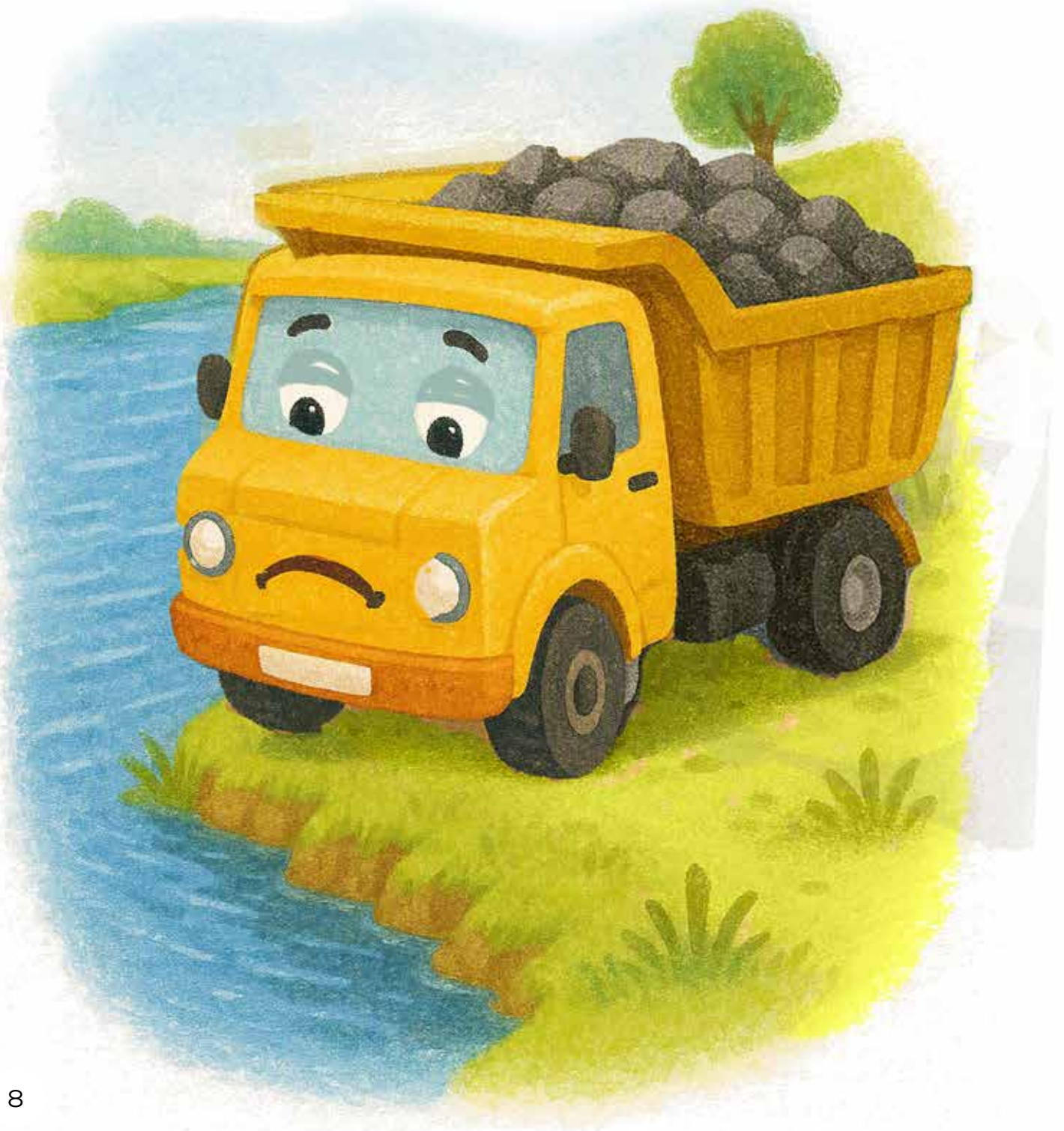
Tshidekudeku tsha dovha hafhu tsha vhona tshikepe tshidala tshi no vhengema tshi mulamboni. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndi tshi vhengema u nga tshikepe hetshiḽa tshidala,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.

Tshidekudeku tsha dovha hafhu tsha vhona goloi ntswa ya mbambe tswuku yavhudisa. “Ndi tou tama ngavhe ndo vha ndi tshi fana na heila goloi ntswa ya mbambe tswuku,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.

Tshidekudeku tsha mbo ǀi ya tsha dzula mulamboni, tshi tshi pfha tsho vhaisala. “Muñwe na muñwe u na luvhilo kana a vha wavhuḽi u fhira nḽe,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula tsho tou tḽungufhala. “Nḽe ndi muḽuku. Ndi a ongolowa. A thi na zwine nda kona,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula.

Ai! Hu si kale, Tshidekudeku tsha vhona kuñwe kutukana kutuku ku tshi wela mulamboni. “Thusani, Thusani!” ndi kutukana ku tshi huwelela. “Ndi khou humbela u thusiwa, ndi nnyi ane a nga nthusa?”

“Nñe ndi nga si kone,” ndi tshidimela tshi tshi fhindula. “Ndi nga si kone u ima ndi kha luvhilo luhulu.”

“Nñe ndi nga si kone,” ndi bisi i tshi fhindula. “Ndi kona fhedzi u ima vhuima bisi.”

“Rñe ri nga si kone,” ndi lori na goloi ya mbambe. “A ro ngo tea u dzhena madini.”

“Nñe ndi nga si kone,” ndi bufho. “Ndi nthesa.”

“Nñe ndi nga si kone,” ndi tshikepe. “Hu na muya munzhi, ndi nga si kone u rembuluwa.”

Tshidekudeku tsho vha tshi sa nga koni u dzhena
maḡini, tsho mbo ḡi ḡa na muhumbulo wa vhuṭali.

“Ndi ḡo u thusa,” ndi Tshidekudeku tshi tshi amba.
Tshidekudeku tsha tekula dekedeku uri kutukana
ku namele ku rathele nḡa. “Ndo livhuha, ndo
tsireledzea.”

“Ndo livhuha ṭiraka ɭa ṭada ɭi si na nyofho,” ndi kutukana ku no ralo.

Tshidekudeku tshi tshi fhedza u thusa kutukana tsha mbo ɖi ya hayani. “Ndi nga vha ndi si muhulwane kana ndi si na luvhilo kana ndi songo naka,” ndi Tshidekudeku tshi tshi khou humbula. “Fhedziha ndi na ndeme na n̄e, ndi ɖifuna ndo tou rali.”

U vhala ha 1

Tshidekudeku ndi mini?

Tshidekudeku ndi tshitiiraka tshituku tsha ṭaḁa.

Tshidekudeku tshi ṭoḁa u vha mini?

- Tshidimela tsha lutombo tsha luvhilo.
- Bisi khulwane ya muvhala wa ṭaḁa.
- Bufho litshena li no penyelela.
- Lori tswuku ya u naka.
- Tshikepe tshidala tshi no vhengema.
- Goloi tswuku ntswa ya mbambe.

Ndi nga mini Tshidekudeku tsho ya tsha dzula mulamboni tsho tungufhala?

- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u vha tshihulwane.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u vha na luvhilo.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u penyelela.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u vhengema.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u fhufha.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u gidima maḁini.
- Ngauri tsho vha tshi tshi tama u vha zwiṁwe zwiendedzi.

U vhala ha 2

Tshidekudeku tsho tshidza nnyi?

Tsho tshidza kutukana mulamboni.

Kutukana kwo ri mini kha Tshidekudeku nga murahu ha musu tsho ku tshidza?

“Ndo livhuha ṭiraka la ṭaḁa li si na nyofho.”

Ndi nga mini Tshidekudeku tsho dzhia tsheo ya u vhona tshi tsha ndeme mafheloni a tshitori?

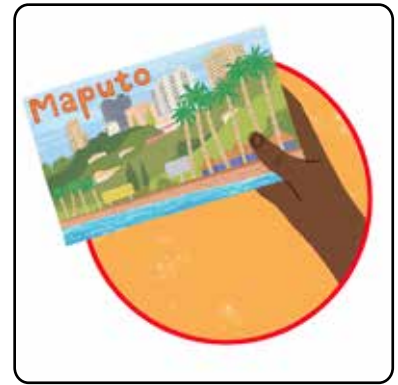
- Ngauri tsho vha tshi na muhumbulo wa vhuṭali.
- Ngauri tsho ita zwine muṁwe muthu a nga si zwi ite.
- Ngauri ndi tshone tshi tshoṭhe tshe tsha tshidza kutukana.
- Ngauri tsho pfha tshi tshi takadzwa nga zwe tsha ita.
- Ngauri tsho zwi vhona uri tshi na ndeme nga ndila yatshovho.

TSHIṬORI TSHA 2

HOLODEI DZA

VHURIHA

Thero: Ri a pfha ri na vivho

Siangane ya mafhungo

- Tshiṭori itshi ndi tshi si tsha ngoho.
- Fhethuvhupo ndi Afrika Tshipembe.
- Zwi khou itea kha tshifhingi tsho fhiraho.
- “Tshiṭori hetshi tshi do thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri u pfha ri na vivho kha tshenzhemo dza vhaṁwe vhathu zwi nga ita uri ri sa dzhieḽe nṱha zwithu zwa vhuṱhogwa zwo khetheaho matshiloni ashu.”

Tshiṭirathedzhi tsha u pfhesesa: U ṱumanya

- Ndi mini: Ndi u elekanya nga ha nḽila ine tshiṭori tsha ṱumana ngayo na vhutshilo haṅu, dziṁwe bugu, kana zwi re shangoni.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U itela u pfhesesa tshiṭori khwine nga u tshi ṱumanya na zwithu zwine na vho zwi ḽivha.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Zwi ita uri tshiṭori tshi pfhesesee na uri zwi leluwe u tshi humbula.

Minwe ya mihumbulo ine vha nga ṽea vhagudi

- Musi vhana vha tshi vhuyelela tshikoloni nga murahu ha holodei, kanzhi vha vhudza khonani dzavho nga ha zve vha ita na he vha ya hone.
- Miṱa yo fhambanaho i fhedza holodei dzayo nga nḽila dzo fhambanaho. Vhaṁwe vhathu vha ya fhethu huswa, ngeno vhaṁwe vhathu vha tshi ḽidzulela hayani vha fhedza tshifhinga na miṱa yavho.
- Tshiṁwe tshifhinga, vhathu vha vhambedza tshenzhemo dzavho na tshenzhemo dza vhaṁwe vhathu. Tshiṁwe tshifhinga ri pfha nga ha zwithu zwi takadzaho zve zwa itea kha muṁwe muthu nahone ra tama arali zwo itea kha riṽe.
- U fhedza tshifhinga na muṱa zwi nga vha zwo khetheaho, naho ni sa khou tshimbila kana u ya fhethu. A ni tei u ya kule u vha na holodei yavhuḽi. U fhedza tshifhinga na vhathu vhane na vha funa zwi nga ita uri ni ḽiitele zwiḽumbudzo zwi takadzaho.

U shumisa tshitiṛathedzhi itshi kha tshitiṛi itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
17,4	“Eee!” ndi Mveledzo a no ralo. “Ndi tṛoda u ya.”	Ohoo, maguvhukuvhu a vhoneḷa o naka lu mangadzaho! Ndi nga ita vhuṭumani na Zweli. Khonani yanga khulwane o ya safari. O ntsumbedza zwifanyiso zwoṭhe zwa lwendo lwawe. Musi ndi tshi vhona zwenezwo zwifanyiso, zwo ita uri na nṅe ndi tṛode u fara lwendo vho!
20,2	“Ndo vha ndo dzula hayani ndi tshi khou vhala bugu nnzhi. Ndi Vho Raulisa vha tshi amba. Ndo tṛavha maṭamaṭisi maswa ngadeni yanga. Ndo fhedza tshifhinga tshanga na muṭa wanga.” Ndi zve vha amba.	Zweli o ita Vhuṭumani na zve Vho Maboya vha ita. O pfha e khwine ngauri ene na Vho Maboya vho ita zwithu zwa u fana nga tshifhinga tsha holodei.

Matshelo hu do vha hu duvha la u thoma ro vhuyelela tshikoloni murahu ha dziholodei dza vhuriha. Mveledzo a pholitsha zwienda zwawe. A paka bege yawe ya tshikolo. Mveledzo o vha a tshi fhela mbilu uri duvha la matshelo li swika lini.

Nga matsheloni, Mveledzo o gidimela tshikoloni.

A tshi swika, a vhona Nnzudzeni a madembetitini.

“Hei Mveledzo! No ya ngafhi nga dziholodei?” u a vhudzisa.

“Ndo vha ndo dzula hayani,” ndi Mveledzo a tshi amba. “Inwi no ya ngafhi?” A fhindula a ri, “Ndo ya u dalela makhadzi wanga Maputo, no vha no no vhuya na ya?”

“Hai,” Mveledzo a ralo. “Hu hani?”

A amba uri, “hu na zwifhaṱo zwilapfhu. Bitshi i henefho tsini! Ndo vha ndi tshi kona u vhona lwanzhe.”

“Eee!” hu amba Mveledzo. “Ndi a ṱoḽa u ya.”

Ngoho o mbo ɔi gidimela kha madembetiti na zwenezwo. A vhudzisa a ri, “hei vhathu.”

“No vha no ya ngafhi nga dziholodei?” hu vhudzisa Mveledzo.

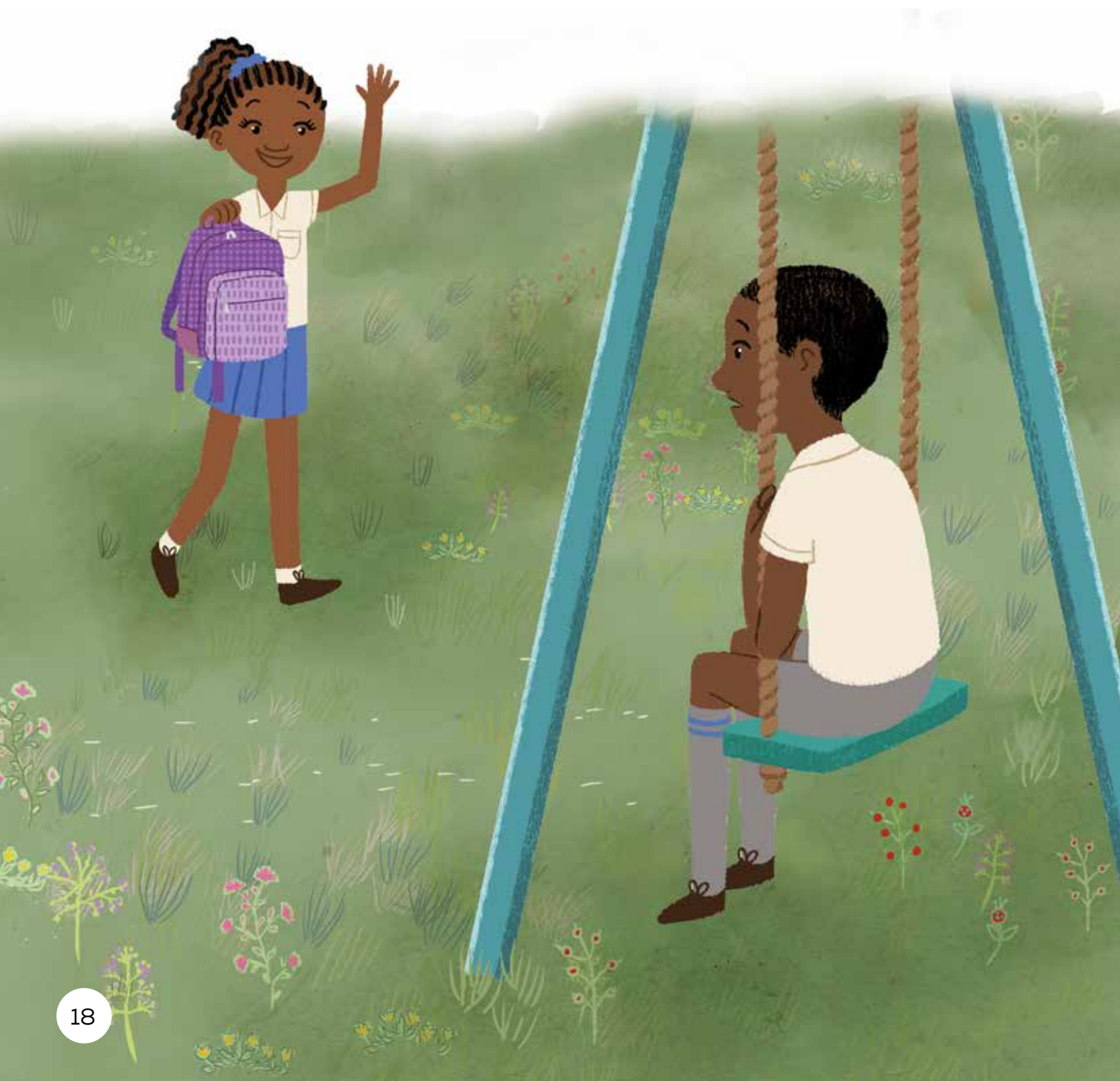
“Ndo vha ndo ya Zimbabwe,” hu amba Ngoho. “Ndo vha ndo dalela makhulu wanga. Ro fara lwendo lulapfhu nga bisi. Ro ya ra vhona mahovhohovho mahulu, a vhidzwa u pfhi Mahovhohovho a Victoria.”

Mveledzo o mbo ɔi ri “Eee! Ndi a ɬoda u ya.”

Tsha u fhedzisela, Watshilidzi a ɗa madembetitini, o fara bege ntswa ya u beba. “Sedzani bege ntswa ye nda i wana Johannesburg,” ndi musi a tshi vhudza khonani dzawe. “Hu na mavhengele manzhi hangei. Hu na mavhengele tserekano mahulu,” a ralo.

“Eee!” ndi Mveledzo a no ralo. “Ndi ɗoda u ya.”

Mveledzo o vha a sa khou vhuya a pfha zwi zwavhuḽi u vhuya tshikoloni. “Ndo vha ndo tama na nḽe ndo ya huḽwe huswa,” ndi ene a tshi humbula. “Zwe nda ita ndi u sokou dzula hayani.” Bele ya mbo ḽi lila.

Ho vha hu tshifhinga tsha u ḽwala ha vhusiki. “ḽamusi ri ḽo ḽwala nga zwe ra ita nga dziholodei,” ndi Vho Raulisa vha no ralo. Mveledzo o pfha a songo takala na luthihi. “A thi tḽoḽi na muthu na muthihi a tshi vhona bammbiri ḽanga ḽi sa takadzi,” ndi ene a tshi elekanya.

Vho Raulisa vha sumbedza vhagudi zwine vha tea u ita. Vha diola kha bodo ya tshoko. Vha vhudza vhugudi nga ha holodei yavho. “Ndo vha ndo dzula hayani ndi tshi khou vhala bugu nnzhi. Ndi Vho Raulisa vha tshi amba. Ndo ṭavha maṭamaṭisi maswa ngadeni yanga. Ndo fhedza tshifhinga tshanga na muṭa wanga.” Ndi zwe vha amba.

Nga murahu, Vho Raulisa vha vhudza vhagudi u humbula nga ha holodei dzavho. Mveledzo a bonya maṭo awe. O humbula nga ha u dzula na mme awe a tshi khou vhalala. O humbula u fhedza dziawara a tshi khou ola na murathu wawe. O humbula nga ha ḡuvha le mukomana wawe a vhuya hayani a tamba nae bola ya milenzhe.

Mafheleloni a u n̄wala Vho Raulisa vho vhudzisa uri ndi nnyi a no ɬoda u ɬalutshedza zwawe.

U vhala ha 1

Nnzudzeni o vha o ya ngafhi nga holodei ya vhuriha?

O vha o ya Maputo.

Ngoho o vha o ya ngafhi nga holodei ya vhuriha?

O ya Zimbabwe. O ya mahovhohovhoni a Victoria.

Watshilidzi o vha o ya ngafhi nga holodei ya vhuriha?

O ya Johannesburg.

Ni nga ita vhumanyi? Ni nga dipfhisani hani arali khonani dzanu dzothe dzo ya fhethu hu takadzaho nga holodei?

- Ndi humbula uri ndi nga dipfha...
- Arali khonani dzanga dzo ya kule, ndi nga...

U vhala ha 2

Mveledzo o vha a tshi khou toda u ya ngafhi?

O vha a tshi khou toda u ya fhethu hothe he khonani dzawe dza ya. O vha a tshi toda u ya Mozambique, Zimbabwe, na Johannesburg.

Vho Raulisa vho ita mini nga holodei yavho?

Vho dzula hayani. Vho tava matamatsi ngadeni yavho. Vho vhala bugu nnzhi. Vho fhedza tshifhinga tshinzhi vhe na vha muta.

Mveledzo o dipfhisani hani musi a tshi wana uri Vho Raulisa vho dzula hayani sa ene?

O pfha e khwine. Ho ngo pfha zwo vhifha u dzula hayani, sa mugudisi wawe.

Ni nga ita vhumanyi? Mveledzo o pfha e na vivho kha khonani dzawe dzothe kha zwithu zwiwa zwe khonani dzawe dza ita. Ni a humbula tshiwe tshifhinga tshe na pfha ni na vivho?

- Ndo pfha ndi na vivho sa Mveledzo musi...
- Zwi nkumbudza ndi...

TSHITŌRI TSHA 3 NDIVHUWO U KADZINGA MAKUMBA

Thero: Ri a khakha

Siangane ya mafhungo

- Tshiŭori itshi ndi tshi si tsha ngoho.
- Fhethuvhupo ndi Afrika Tshipembe.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiŭori hetshi tshi ɔo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri zwithithisi zwi nga ɔisisa hani vhukhakhi na uri ndi ngani zwi zwa ndeme u dzula ro tou fombe musu hu na vhuɔifhinduleli vhune ra tea u vhu sumbedza.

Tshiŭirathedzhi tsha u pfhesesa: U ita tsedzuluso / thaŭuvho

- Ndi mini: Ndi u dzhia tsheo arali ni tshi takalela tshiŭori kana zwe vhabvumbedzwa vha nanga.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U ɔa na mihumbulo yaŋu na u pfhesesa tshiŭori kha vhuimo / levele yo dziaho.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Ndi u elekanya nga ha mulaedza wa tshiŭori na zwine na tenda nga hatsho.

Miŋwe ya mihumbulo ine vha nga nea vhagudi

- Tshiŋwe tshifhinga zwi a konɔa u tou fombe kana u vha na vhulivhisi musu hu tshi khou itea zwithu zwi takadzaho. Vhathu vha nga thithisea musu vha tshi vhona kana u pfha zwithu zwi takadzaho, naho vha tshi khou u ita mushumo wa ndeme.
- Musu ri tshi nanga, hu nga vha na masiandoitwa. Tshiŋwe tshifhinga vhukhakhi vhu a itea nga ŋwambo wa uri ri balelwa u ŭhogomela.
- Muŋwe na muŋwe u a khakha nga zwiŋwe zwifhinga. Nga zwiŋwe zwifhinga ri a khakha, naho ri tshi khou lingedza u ita zwithu zwo teaho.
- Tshiŭori hetshi tshi dovha hafhu tsha ri tuŭuwedza uri ri humbule nga ha vhukhakhi hashu u itela u sa dovholola vhukhakhi uho. Mme a Jabu na ramavhengele vha mu kaidza uri a ŭhogomele. Hezwi zwi nga amba uri o no vhuya a ita vhukhakhi ha vhutsilu.

U shumisa tshitiṛathedzhi itshi kha tshiṭori itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
28,2	“Ndo livhuha. Ni fare hezwi zwithu nga vhusedzi uri makumba a si kwashee,” ndi murengisi vha no ralo. “Vha songo vhilahela Vho Mukwevho, nṅe ndi muthu a no ṭhogomela tshifhinga tshoṭhe,” ndi Ndivhuwo a tshi fhindula musi a tshi khou bva nga muṅango.	Kha ndi ime ndi senguluse kuhumbulele kwa Jabu: Ndi humbula u nga Jabu o no pwasha zwithu lunzhi, ngauri muṅwe na muṅwe u mu humbudza uri a ṭhogomele. Ndi ita tsedzuluso/ṭhaṭhuvho ya uri a nga vha a si muthu wa vhulondo.
30,1	“Zwo luga mani, ndi ḁo tou raha luthihi fhedzi. Mmawe vha nga si vuwe vho zwi ḁivha,” ndi Ndivhuwo a tshi humbula, zwenezwi a tshi khou gidimela kha khonani dzawe. O lingedza u gidima nga vhuronwane. O vha a sa ṭoḁi uri makumba a vhathu a pwashee.	Kha ndi ime ndi senguluse kuhumbulele kwa Jabu: Ndi nga ita tsedzuluso/ṭhaṭhuvho ya uri ha ṭhogomeli. Muṅwe na muṅwe kha tshiṭori o mu humbudza uri a ṭhogomele...fhedzi zwino, u khou gidima na makumba! A si ṅḁila yavhuḁi kana ya vhuronwane ya u ita zwithu!

Mme a Ndivhuwo vho vha vha tshi khou bika tshilalelo.

“Ndi khou ya u tamba bola na khonani dzanga,” hu amba Ndivhuwo a tshi gidima a tshi bva nga muṅango.

“Thomani ni ime!” ndi mme awe vha tshi huwelela.

“Gidimelani mavhengeleni ni nthengelevho dauzeni ya makumba na boḽelo ḽa mafhi,” hu amba mme awe vha tshi mu fha tshibambbiri tsha zwirengwarengwa na tshelede.

Ndivhuwo o vha a sa ṭoḽi u ya vhengeleni, fhedzi a mwemwela a ri, “ndi zwone mmawe.”

“Ndi a livhuha dukaduka ḽanga. Ni vhone, ni songo a pwasha hayo makumba,” hu ombedzela mme awe.

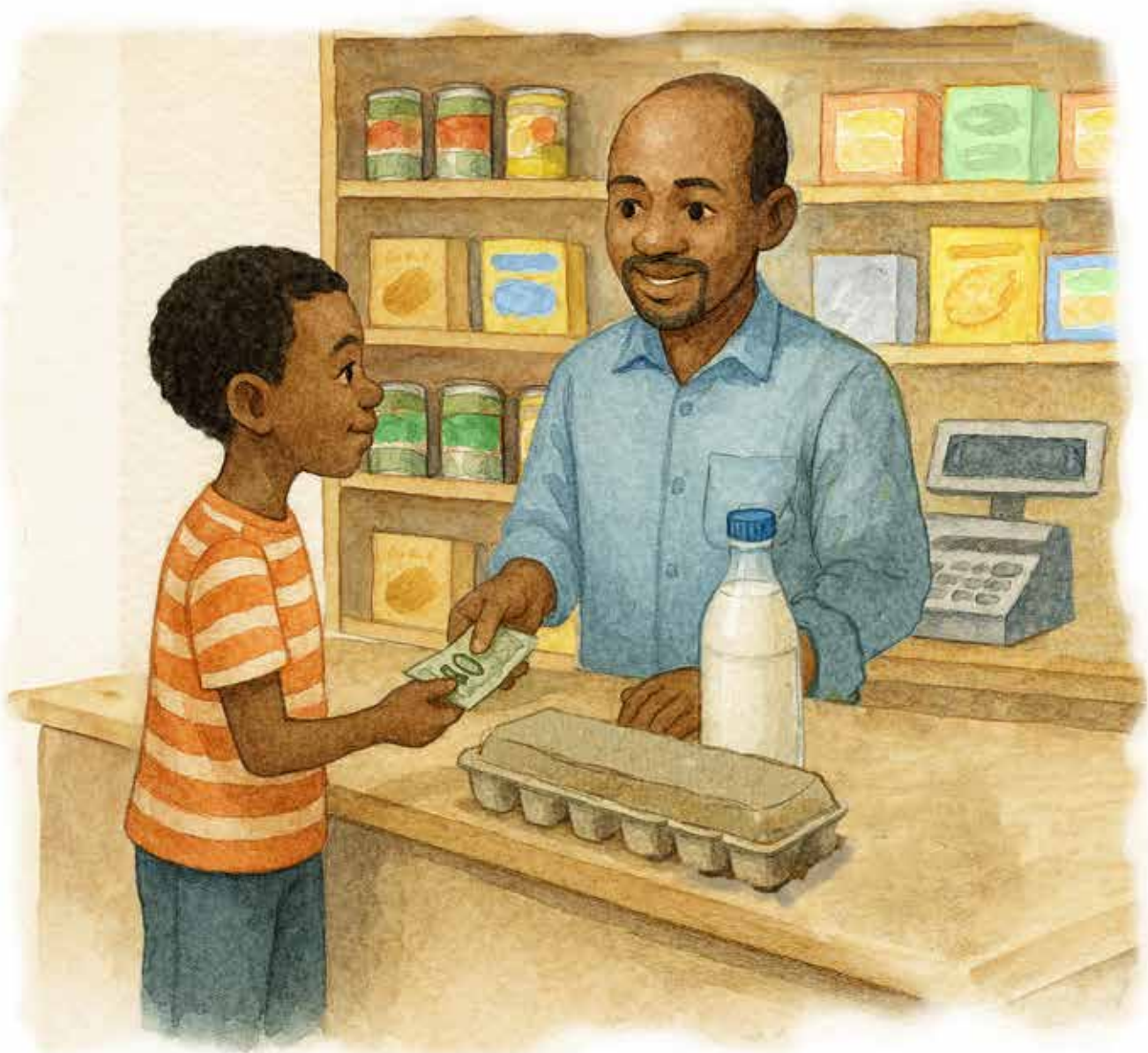
“Vha songo vhilahela mmawe, ndi a ṭhogomela tshifhinga tshoṭhe,” ndi Ndivhuwo a no fhindula a tshi khou bva nga muṅango.

Ndivhuwo a ṭuwa a ya vhengeleni. A tshi swika a vhala kuḽa kubambiri kwa zwirengwarengwa. A dzhia makumba na mafhi. A mbo ḽi ya ngei mutshinini u badela. A swika a ṅekedza murengisi tshelede.

“Ndo livhuha. Ni fare hezwi zwithu nga vhusedzi uri makumba a si kwashee,” ndi murengisi vha no ralo.

“Vha songo vhilahela Vho Mukwevho, ṅhe ndi muthu a no ṭhogomela tshifhinga tshoṯhe,” ndi Ndivhuwo a tshi fhindula musi a tshi khou bva nga muṅango.

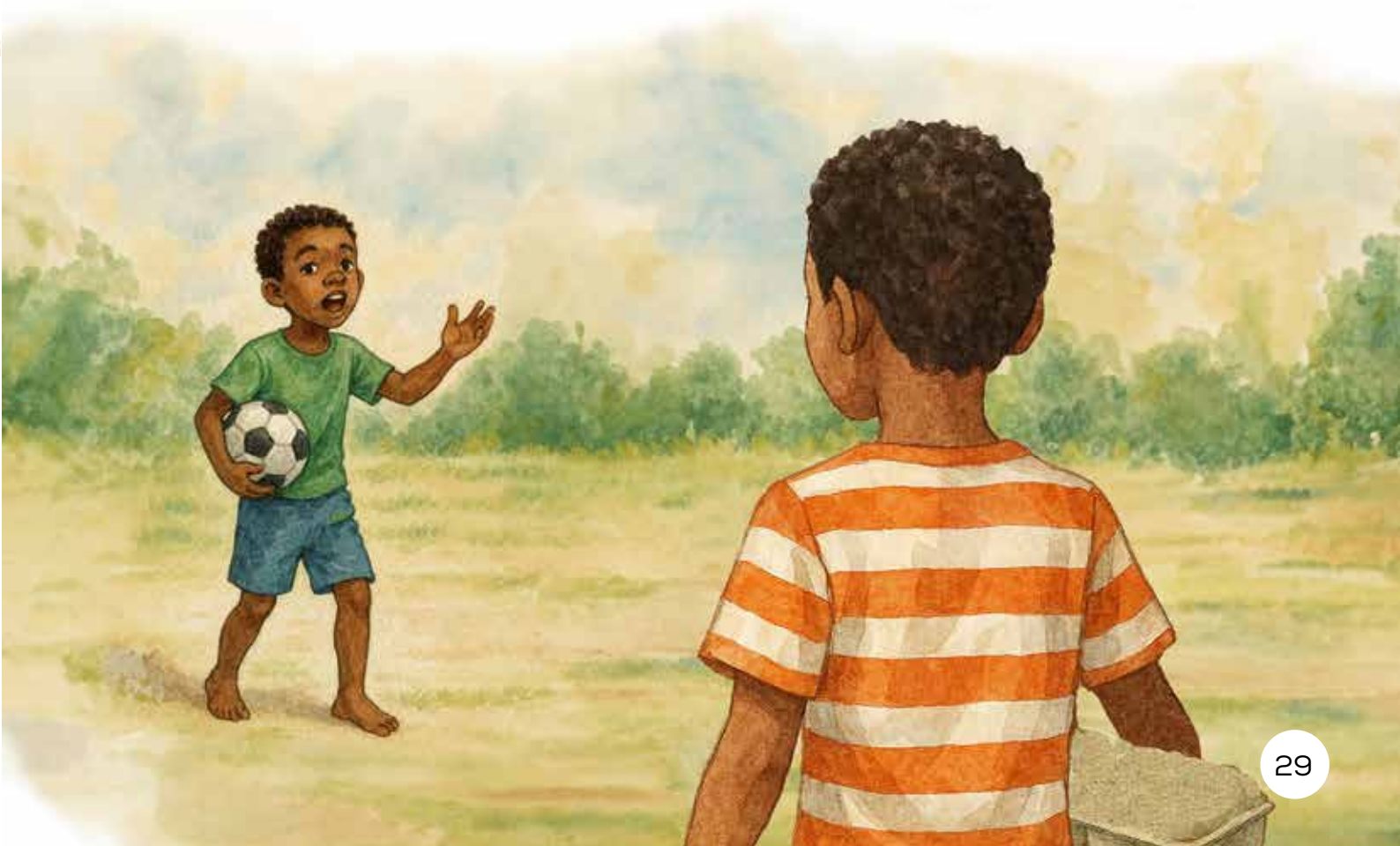
Ndivhuwo a humela hayani a tshi tou dedengela. O vha a sa tᵛᵛᵛdi u pwasha makumba.

Zwo kanya uri Ndivhuwo o mbo ḡi pfha phosho ya khonani dzawe. U khou vha pfha vha tshi khou sea. U khou vha pfha vha tshi khou raha bola.

“Ndi ḡo vhuya nda ḡa nda tamba musi ndo no ṽekedza mme anga haya makumba,” ndi Ndivhuwo a tshi elekanya.

Ndivhuwo a isa phanḡa na u dedengela o livha hayani. O vha a sa tᵛᵛᵛdi u pwasha makumba a vhathu.

Zwo dovha zwa kanya uri o vho pfha a tshi khou vhidzelelwa nga khonani yawe Mulalo. “Ndivhuwo, iḡani ri tambe. Hu khou tᵛᵛᵛhela inwi!” ndi Mulalo a tshi vhidzelela.

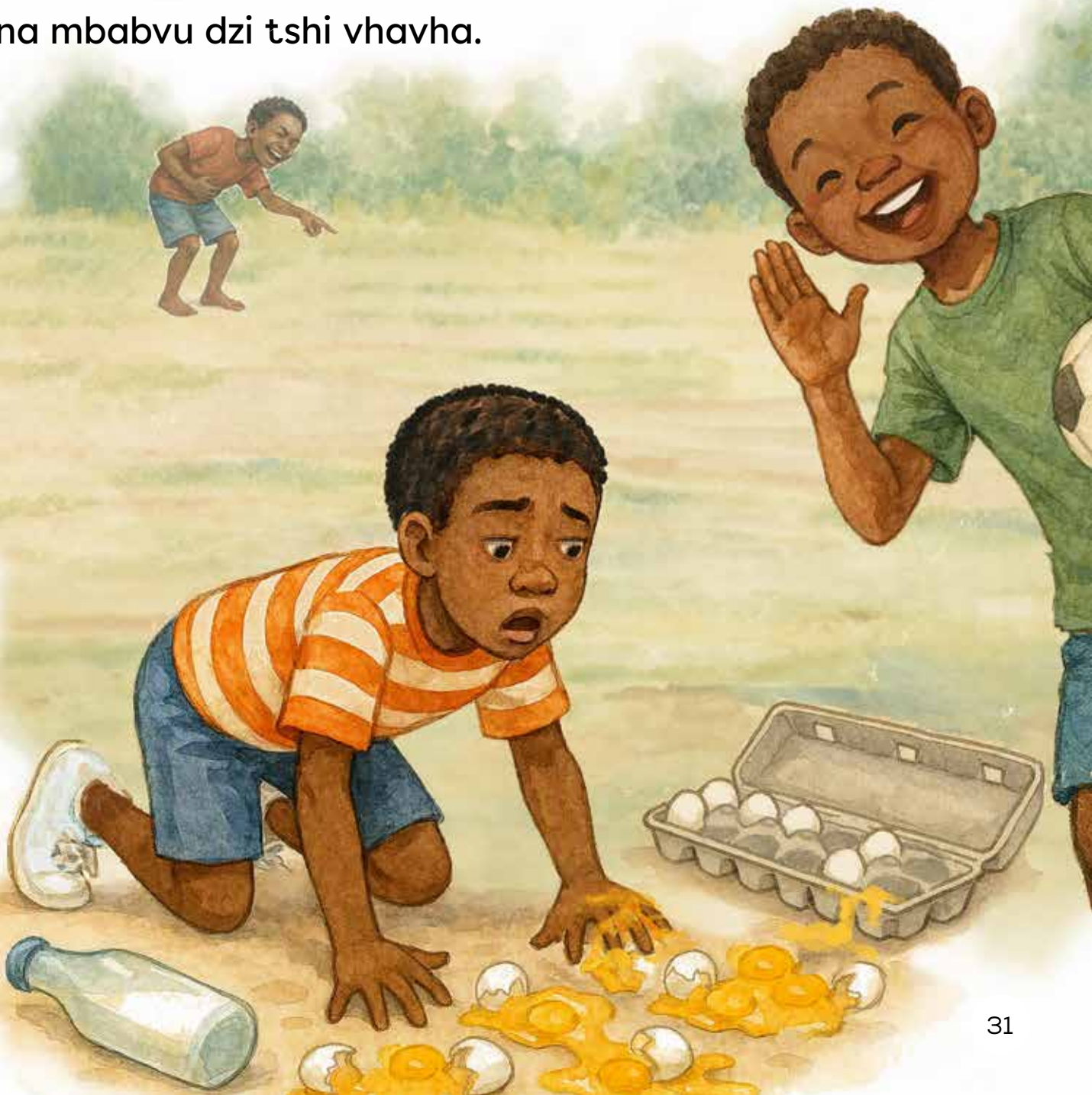

“Zwo luga mani, ndi ɔo tou raha luthihi fhedzi. Mmawe vha nga si vuwe vho zwi ɔivha,” ndi Ndivhuwo a tshi humbula, zwenezwi a tshi khou gidimela kha khonani dzawe. O lingedza u gidima e na vhuronwane. O vha a sa ɔoɔi uri makumba a vhathu a pwashee.

Zwenezwi Ndivhuwo a tshi khou gidimela hu re na khonani dzawe, a mbo ɔi khukhulwa nga tombo henefho nɔilani. Ila ṭhirei ya makumba ye fhasi pheṯhee! Makumba o pwasheaho a ɔadza hoṯhe fhasi. Ndivhuwo o vha o khakhaṯhela vhulembulembu ha makumba. “Yowee!” Ndivhuwo u a ṭavha mukosi, “Zwino ndi ɔo ri mini kha mme anga?”

“Ni vha vhudze uri no kadzinga makumba,” ndi Mulalo e kha miswaswo. Mulalo na Ndivhuwo vho sea vha pfha na mbabvu dzi tshi vhavha.

U vhala ha 1

Ndivhuwo u tea u renga mini vhengeleni?

U tea u renga makumba na mafhi.

Ndi nnyi we a vhidzelela Ndivhuwo uri a ɔe a tambe bola?

Ndi khonani yawe Mulalo we a mu vhidzelela uri a ɔe u tamba.

Ndi nga mini Ndivhuwo o humbula u ya u tamba bola?

- Ngauri khonani yawe Mulalo o mu vhidzelela uri a ɔe a tambe.
- O humbula uri a nga tamba bola, nahone makumba ha nga pwashei.
- O humbula uri u ɔo tou raha bola luthihi fhedzi.
- O vhona u nga mme awe vha nga si zwi ɔivhe.

U vhala ha 2

Ni humbula u nga mme a Ndivhuwo vha ɔo zwi dzhia hani musi a tshi swika hayani?

Ndi humbula u nga vha ɔo pfha...ngauri...

Ni humbula u nga Ndivhuwo o ɔipfha hani musi a tshi wisa makumba? Nga mini?

Ndi humbula u nga o pfha...ngauri...

Ni humbula u nga Ndivhuwo ndi muthu a re na vhuronwane/a no ɔhogomela? Talutshedzani phindulo yaɱu.

- Hai, ndi humbula u nga a si muthu a re na vhuronwane. Ndi itiswa ngauri mme awe na murengisi vho mu vhudza uri a vhe na vhusedzi. Arali o vha a tshi ɔivhelwa vhuronwane, vho vha vha sa tei u mu humbudza.
- Hai, ndi vhona e si muthu a re na vhuronwane ngauri o ya a tamba bola ngeno a tshee o gagaɔela makumba.
- A thi vhoni e muthu a no ɔhogomela ngauri u gidimela kha khonani dzawe o gagaɔela makumba. Arali Ndivhuwo o vha e muthu a no ɔhogomela, o vha a tshi ɔo vha o thoma nga u isa makumba hayani. A thi vhoni a tshi ɔhogomela ngauri ha thomi nga u ya hayani – u thoma nga u ya u tamba bola.

TSHITŌRI TSHA 4 THESITE YA LINDENI YA MBALO

Thero: Ri a khakha

Siangane ya mafhungo

- Tshiŋori itshi tshi vanganya tsha ngoho na tshi si tsha ngoho.
- Fhethuvhupo ndi Afrika Tshipembe.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiŋori hetshi tshi ɔo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri u ɔifulufhela hu si na ndowendowe zwi nga ita uri hu vhe na vhukhakhi na uri u guda hu bva kha u vha na ɔungo na u kondelela.

Tshiŋirathedzhi tsha u pfhesesa: U swikelela tsheo nga u tou humbulela

- Ndi mini: Ndi u bvumba zwithu zwine muŋwali a sa zwi bvisele khagala kana a sa zwi ɔalutshedze thwii, nga u shumisa lusevhedi kha tshiŋori.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U itela u pfhesesa ɔhalutshedzo dzo dziaho na milaedza yo dzumbamaho.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Ndi uri ni kone u dzhia tsheo musi ni tshi khou vhala, na u pfhesesa tshiŋori na vhabvumbedzwa khwine.

Miŋwe ya mihumbulo ine vha nga ɔnea vhagudi

- Vhutsila ha mbalo vhu ɔoɔa ndowendowe u itela u khwinisa. U itela u vha khwine kha mbalo, ri tea u ita ndowendowe tshifhinga tshothe. U ita ndowendowe zwi ri thusa u humbula na u pfhesesa vhutsila vhuswa.
- Vhadededzi vha ɔnea vhagudi tshuŋwahaya u itela u vha thusa uri vha kone u guda. Tshuŋwahaya ndi mushumo une wa ɔnewa nga mudededzi u itela u thusa vhagudi u ita zwe vha guda kilasini vha tshi swika hayani.
- Milingo i shumiswa u thusa u ɔola zwine vhagudi vha pfhesesa na zwine vha sa zwi pfhesese. Milingo u thusa mudededzi u vhona zwine vhagudi vha zwi ɔivha na zwine vha kha ɔi tea u zwi guda.
- U ɔifulufhelesa ho kalulaho zwi nga ɔisa thaidzo ngauri musi ri tshi humbula u nga tshiŋwe tshithu tsho leluwa, ri nga kha ɔi sa ita ndowendowe kana u ɔilugisela nga ndila yo teaho, zwa itisa uri nga murahu ri ite vhukhakhi musi ri tshi lingwa.

U shumisa tshitiṛathedzhi itshi kha tshitiṛi itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
36,1	Musi avha vhaṛwe vhagudi vha afha kiḷasini ya Lindeni vha tshi khou ṛwalulula mbalo idzi buguni dzavho, Lindeni o vha a tshi khou ola na u sokou talatadza zwithu.	Ndi swikelela tsheo nga u tou humbulela uri Lindeni u humbula uri u na vhukoni kha mbalo lune ha tei u ḍidina kana u thetshesela kiḷasini.
43,1	Musi Vho Nḍou vha tshi phakhela mbudziso dza thesite, vhane vha dzhena kiḷasini nthihi na Lindeni vha shuma mbalo dzavho nga u ṭavhanya, fhedzi Lindeni o vha a tshi khou ṛwala nga u ongolowa. A vho sokou thoma u shisha biko. “Heyi thesite i ya konḍa. Heyi thesite a si yone,” ndi ene a tshi elekanya.	Ndi swikelela tsheo nga u tou humbulela uri Lindeni ho ngo ita nḍowendowe zwavhuḍi, ngauralo mulingo u pfha u tshi mu konḍela.

Lindenani o di vha muthu a no kona mbalo kana metse. O vha a tshi kona u vhala mbalo a ya kulekule. Na u tanganya nomboro nga tshoho o vha a tshi zwi kona.

O vha a tshi vhona u nga mbalo a dzi konḑi. Musi we Vhomme Nḑou vha vha vha tshi khou funza kilasi mbalo dza mutuso, Lindenani o vhona u nga a dzi vhuyi dza konḑa.

Vho Nḡou vha ṅwala thaidzo dza mbalo kha bodo. Vha ṅea ndaela vhagudi afha kiḡasini uri vha dzi ṅwalulule. Musi avha vhaṅwe vhagudi vha afha kiḡasini ya Lindeni vha tshi khou ṅwalulula mbalo idzi buguni dzavho, Lindeni o vha a tshi khou ola na u sokou talatadza zwithu.

“Nḡe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḡi. A tho ngo tea u ita ṅdowendowe nḡe,” ndi ene a tshi elekanya.

Vho Nḡou vha tshi khou shuma mbalo idzi na kilasi,
Lindeneni o vha o sedza nḡa nga fasiṱere. U khou
humbula nga zwithu zwoṱhe zwe a vha a tshi khou
tama u ita ngei nḡa.

“Nḡe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḡi. A thi tei
u ṱwa ndi tshi ḡidina nga nḡowendḡowe nḡe,” ndi ene a
tshi elekanya.

“Sedzulusani he na khakha hone ni vhe na vhuṭanzi uri no khakha ngafhi,” ndi Vho Ngou vha tshi vhudza kīlasi. Musi vha re kīlasini nthihi na Lindeni vha tshi khou sedzulusa vhukhakhi havho, Lindeni a bva a ya thoilethe.

“Nṅe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḡi. A thi athu vhuya nda khakha tshithu kha mbalo nṅe,” ndi ene a tshi elekanya.

Vho Nḡou vha phakhela kīlasi mabammbiri a u shumela. “Ni ite mbalo idzi sa tshuṅwahaya. Ri guda nga u ita ṅdowenḡowe dzi sa fheli,” ndi Vho Nḡou vha tshi vhudza kīlasi. Lindeneni a putekanya bammbiri ḡawe ḡa mushumo begeni.

“Nḡe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḡi. Tshuṅwahaya a i ntshumeli tshithu nḡe,” ndi ene a tshi elekanya.

Nga madekwana a lene lo duvha, musi vhane vha dzhena kilasini nthihi na Lindeni vho futelela u shuma mbalo dza mutuso, Lindeni o vha o talela TV.

“Ni na tshuñwahaya namusi?” hu vhudzisa khotsi a Lindeni.

“Hai,” ndi ene a tshi zwifha.

“Nne mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konqi. Tshuñwahaya a i ntshumeli tshithu nne,” ndi ene a tshi elekanya.

Nga matshelo tshikoloni, Vho Nḁou vha kuvhanganya tshuṅwahaya. “Lindeneni, tshuṅwahaya yaṅu i ngafhi? vha a vhudzisa.

“Ndo i hangwa hayani,” ndi Lindeneni a tshi zwifha. “Fhedzi vha songo vhilahela – nḁe mbalo ndi a dzi kona,” ndi Lindeneni a no ralo.

“Lindeneni wee, muṅwe na muṅwe o tea u ita nḁowendḁowe ya mbalo! Nnyi na nnyi a nga kona mbalo arali a nga futelela,” hu amba Vho Nḁou.

Fhedzi Lindeneni a konyolela matanda nḁevheni. “Nḁe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḁi. Ndi nga phasa thesite inḁe na inḁe,” ndi ene a tshi elekanya.

Nga murahu ha maḁuvha a si gathi, Vho Nḁou vha ḁivhadza uri hu ḁo nḁwaliwa thesite nga ḁuvha ḁi tevhelaho henefho kiḁasini. Lindeneni a si vhuye a vha na mazhuluzhulu

“Nḁe mbalo ndi a dzi kona. Mbalo a dzi konḁi. Ndi nga ku phasa nga kule hokwo kuthesite nḁe,” ndi ene a tshi elekanya.

Vhusiku vhuḽa, musi vhane Lindeni a dzhena navho vha tshi khou guda muṭuso, Lindeni o vha a tshi khou ṭalela TV.

“A ni na thesite matshelo naa?” hu vhudzisa khotsi a Lindeni. “Ni tea u guda.”

“Ndo no vhalala kale,” a tshi vha zwifhela.

“Nahone nṅe ndi a kona Metse. Metse a u konḽi, a thi vhuyi nda ṭoda na u guda,” a tshi amba.

Musi Vho Nḁou vha tshi phakhela mbudziso dza thesite, vhane vha dzhena kilasini nthihi na Lindeni vha shuma mbalo dzavho nga u tḁvhanya, fhedzi Lindeni o vha a tshi khou ṁwala nga u ongolowa. A vho sokou thoma u shisha biko.

“Heyi thesite i ya konḁa. Heyi thesite a si yone,” ndi ene a tshi elekanya.

Musi Vho Nḁou vha tshi ḁivhadza uri, tshifhinga tsha u ṁwala tsho fhela. Lindeni o vha o tou ṁwala fhedzi hafu ya mbalo idzo.

Musi Vho Nḡdou vha tshi vhuyisa thesite nga ḡuvha ḡi tevhelaho, Lindeni a vha o feila.

Musi tshikolo tsho no bva, musī vhagudi vhoṱhe vha no dzhena kḡlasini nthihi na Lindeni vho no ṱuwa, Lindeni a ya kha Vho Nḡdou. “Ndo khakha mudededzi,” ndi ene a tshi ṱanganedza mulandu. “Ndo vha ndi tshi vhona u nga ndi a kona mbalo. Ndo vhona u nga mbalo a dzi kondi. A tho ngo ita nḡowendowe kana na u dzi guda,” u ralo a tshi khou lila.

Vho Nḡdou vha mulavhelesa vha sa sei. “Ri nga vha vhomakone vha zwithu arali ri tshi dzulela u ita nḡowendowe yazwo,” vha mu vhudza ngauralo. “Inwi no ḡi vha muthu a no kona mbalo na kale ngauri no vha ni tshi ita tshuṅwahaya dzaṅu na u ḡigudisa mbalo.”

“Ndi khou vha fulufhedzisa uri ndi ḡo shumesa kha mbalo u bva zwino,” ndi Lindeni a no ralo.

U bva ḡeneḡo ḡuvha, Lindeni a shandula kuhumbulele kwawe, “nṅe mbalo ndi a dzi kona nahone mbalo a dzi nkondeli arali ndo dzi guda.”

U vhala ha 1

Lindeneni o vha a tshi khou ita mini musi vhañwe vhagudi vha kilasini vha tshi khou ñwalulula mbalo?

Lindeneni o vha a tshi khou ola na u talatadza zwithu.

Lindeneni o vha a tshi khou ita mini musi vhañwe vhagudi vha kilasini vha tshi khou guda mbalo dza mutuso?

Lindeneni o vha a tshi khou vhona TV.

Ndi nga mini Lindeneni o feila thesite?

- Ngauri o vha a songo guda mbalo.
- Ngauri o vha a tshi vhona u nga mbalo a dzi konḡi.
- Ngauri o vha a songo ita ḡdowendḡowe dza mbalo kilasini kana u ita tshuñwahaya.
- Ngauri o vha a tshi vhona u nga u a kona mbalo lune a si tee u dzi guda.
- Ngauri o ongolowesa lwe a si kone u fhedza thesite.
- Ngauri o vha a songo ita ḡdowendḡowe ya mbalo, zwino a vho lenga u fhedza u ñwala thesite.

U vhala ha 2

Ndi zwifhio zwo khakheaho zwe Lindeneni a ita?

- Ho ngo ita ḡdowendḡowe ya mbalo kana u ḡlugisela thesite. Hezwo zwo vha u khakha.
- O feila thesite. Hezwo zwo vha u khakha tshoṡhe.

Lindeneni o guda mini?

O guda uri u a kona mbalo nahone mbalo a dzi konḡi arali muthu a tshi ita ḡdowendḡowe na u dzi guda.

Ndi nga mini Lindeneni a songo swika he a humbula uri u tea u ita ḡdowendḡowe dza mbalo?

- Ngauri o vha a tshi humbula u nga u a kona mbalo.
- Ngauri o vha a tshi humbula u nga mbalo a dzi konḡi.
- Ngauri o vha a tshi humbula u nga a nga si vuwe o khakha.
- Ngauri o vha a tshi humbula u nga arali u tshi kona zwithu, a wo ngo tea u ita ḡdowendḡowe.
- Ngauri o vha a sa ṡalukanyi uri u vha makone wa tshithu zwi ṡoḡa u futelela na u ita ḡdowendḡowe.
- O khakha nge a humbula uri arali u tshi kona tshithu zwi amba uri a wo ngo tea u shumesa.

TSHIṬORI TSHA 5 LLOYD TSHIDZIMU TSHI TSHINAHO

Thero: Ri a tshina

Siangane ya mafhungo

- Tshiṭori itshi ndi tshi si tsha ngoho.
- Fhethuvhupo ndi Ghana.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiṭori hetshi tshi ḡo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri u tevhela zwine vha zwi funesa zwi nga ita uri vha bvelele na uri vhathu vha re na vhukoni vha nga thusisa hani vhaṅwe u swikelela miloro yavho.

Tshiṭirathedzhi tsha u pfhesesa: U ita tsedzuluso / thaṭhuvho

- Ndi mini: Ndi u dzhia tsheo arali ni tshi takalela tshiṭori kana zwe vhabvumbedzwa vha nanga.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U ḡa na mihumbulo yaṅu na u pfhesesa tshiṭori kha vhuimo / levele yo dziaho.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Ndi u elekanya nga ha mulaedza wa tshiṭori na zwine na tenda nga hatsho.

Miṅwe ya mihumbulo ine vha nga ṅea vhagudi

- U tshina a si zwa u ḡitakadza fhedzi - zwi dovha zwa vha vhutsila. Vhathu vha shumisa u tshina u sumbedza vhuḡipfhi havho, u anetshela zwiṭori, na u mvumvusa vhaṅwe. Zwi nga dovha zwa itwa kha tshiṭeidzhi kana kha vidio.
- Vhaṅwe vhathu vha tenda uri miṅwe mishumo ndi ya ndeme u fhira miṅwe. Sa tsumbo, nga zwiṅwe zwifhinga vhathu vha humbula uri mbalo kana saintsi ndi zwa ndeme u fhira u tshina kana miṅwe mifuda ya vhutsila.
- Vhuandadzamafhungomuyani hu shumiswa u kovhelana zwifanyiso na vidio na vhathu vhanzhi. Luvhande lwa vhuandadzamafhungomuyani ngaho Instagram lu tendela vhathu u kovhelana dzividio na zwifanyiso na vhaṅwe u mona na lifhasi.
- “U phaḡalala” zwi amba uri vhathu vhanzhi vha ṭalela na u kovhelana vidio, tshinepe kana athikili nga u ṭavhanya vhukuma.

U shumisa tshitiirathedzhi itshi kha tshitori itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
50,4	Laud a pfha mutsiko wa u litsha u tshina, fhedzi o zwi divha uri a nga si kone u tshila vhutshilo ha dakalo a sa tshini. A dzhia tsheo ya u zwi ita mushumo wa vhutshilo hawe u shandukisa kuhumbulele kwa vhatu kha u tshina.	Kha ndi ime ndi ite tzedzuluso / thatuvho ya kuhumbulele kwa Laud: Ndi humbula u nga Laud o diimisela na u difulufhela, ngauri ha tutsheli zwine a zwi funa naho vhanwe vha tshi mu kula nungo.
53, 1	Naho zwo ralo o zwi vhona uri ha tou toda u tshina fhedzi- u toda na u thusa vhanwe vhatshini vhatuku u swikelelavho mijoro yavho ya u tshina.	Kha ndi ime ndi ite tzedzuluso / thatuvho ya kuhumbulele kwa Laud: Ndi humbula u nga Laud u na mafunda na u thogomela, ngauri u shumisa u bvelela hawe u tikedza vhanwe vhatambi vhaswa.

U tshina zwo dzulela u ita uri Laud a pfhe o takala. O tshina a tshi khou ya tshikoloni. Milenzhe yawe i tshina fhasi ha desike duvha lothe la tshikolo. U vha a tshi khou di tshina na musi a tshi tsa mudavhini wa bola ya milenzhe.

Tshifhinga tshothe Laud a tshi tshina, ha koni u difara u dzula a tshi khou mwemwela.

Fhedzi musi Laud a tshe mutuku, vhathu a vho ngo mu tutuwedza uri a tshine.

“Laud- vhathu vha do humbula uri a ni divhalei musi ni tshi dzulela u tshina tshifhinga tshothe,” ndi vha muta wa hawe vha no ralo.

“Laud -U tshina a hu thonifhiwi. Ni tea u nanga tshinwe tshithu,” ndi mugudisi wawe vha tshi amba. “Laud bola ya milenzhe i na ndeme u fhira u tshina.” hu amba khonani yawe. Laud a pfha mutsiko wa u litsha u tshina, fhedzi o zwi divha uri a nga si kone u tshila vhutshilo ha dakalo a sa tshini. A dzhia tsheo ya u zwi ita mushumo wa vhutshilo hawe u shandukisa kuhumbulele kwa vhathu kha u tshina.

Laud a dzhia tsheo ya u dzudzanya maitele a u tshina ha d̥uvha nga d̥uvha. O vha a tshi fhedza awara nnzhi kha vhudavhidzani ha nnyi na nnyi a tshi khou t̥alela mitshino ya mashango othe a dzhango lothe la Afrika a kona u vhekanya a dzudzanya mitshino yawe. O kona u humbela khonani yawe u rekhoda mitshino yawe nga luṱingo lwawe d̥uvha na d̥uvha. Mafhedziseloni, o posa vidio yawe kha instagireme.

Vidio ya Laud yo tou vhuvhuma sa mulilo wa matanga. Zwigidi zwa vhathu u ya nga he lifhasi la guma vho talela Laud a tshi tshina.

“Ndi tshimangadzo!” ndi muñwe muthu muthihi a tshi amba.

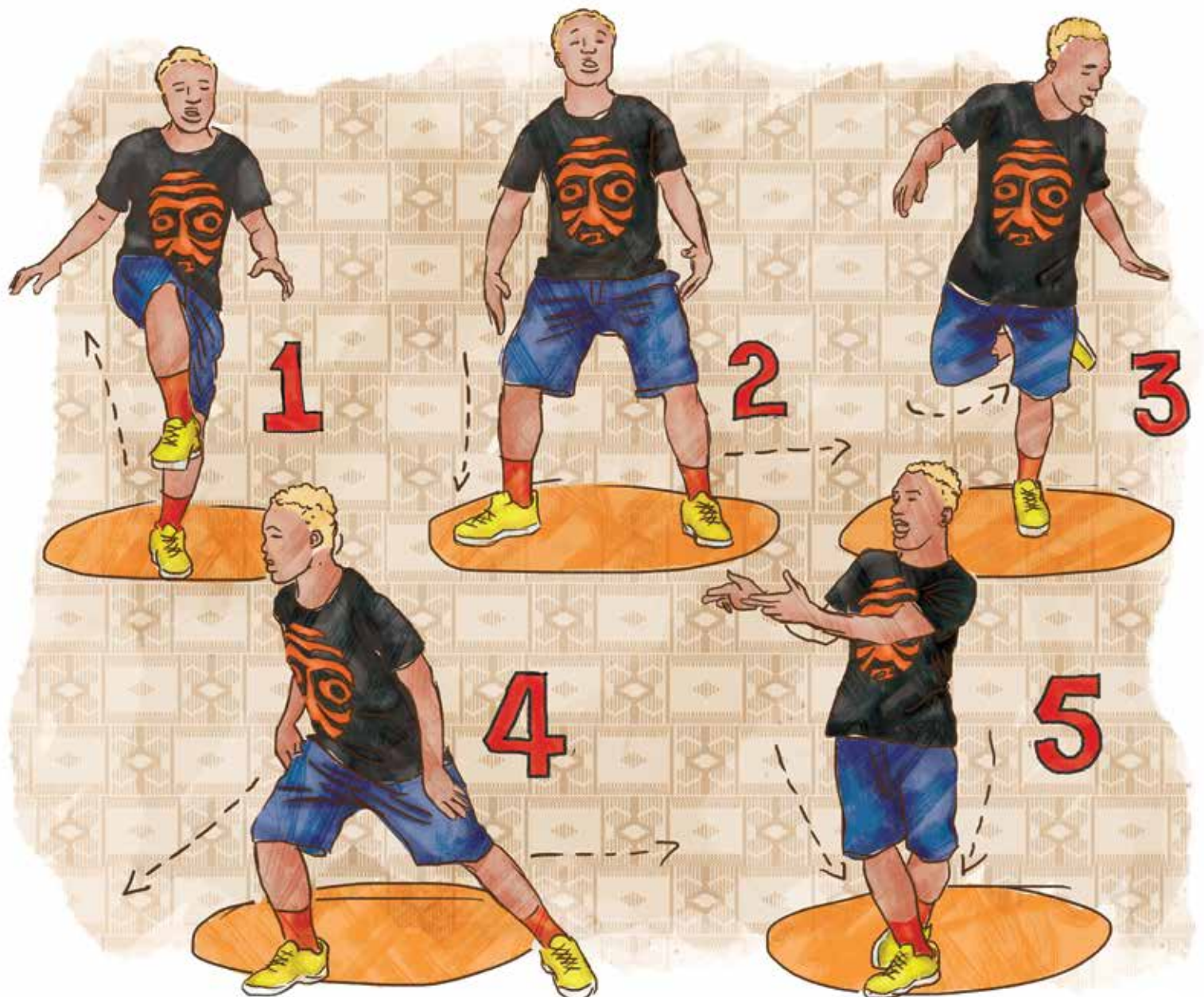
“Ni tou vha makone,” muñwevho o ñwala ngafhala.

“Hei vidio yo nnyitela divha,” ndi wa vhuraru a tshi amba.

U bva he lo divha u ya phanda, Laud o divhea sa ‘Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho’.

Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho o funa u dzhielwa n̄tha hune a khou hu wana kha vhudavhidzani ha nnyi na nnyi, zwi tshi bva kha mutshino u re kha vidio. Naho zwo ralo o zwi vhona uri ha tou t̄oda u tshina fhedzi- u t̄oda na u thusa vhañwe vhatshini vhaṭuku u swikelelavho miḽoro yavho ya u tshina. Lloyd Tshidzimu tsha u Tshina o thoma u posa pfhunzo dza u funza vhaṭaleli uri vha nga itisa hani maitele a u tshina ḽuvha nga ḽuvha.

Zwino, Lloyd Tshidzimu tsha u Tshina o dzula fhasi na khonani dzawe mbili dza tsini tsini.

“Musu ndi tshi thoma u tshina, ndo vha ndi tshi khou humbula u ita kha zwiteidzhi zwihulu.” A amba uri, “Fhedzi zwino, ndi khou humbula u tshinwedza vhaṅwe vhaswa vha Ghana,” vho vula tshikolo tsha u tshina vhoṭhe, “Akhademi ya u Tshina u na Ndivho.” Nga u pfhufhifhadza vho tshi vhidza uri (ATN).

Lloyd Tshidzimu tsha u Tshina na khonani dzawe vho vha vha tshi tšoda u vha na vhuṭanzi uri ATN yo vulelwa vhaswa vhoṭhe vha re na talente/mpho ya u tshina.

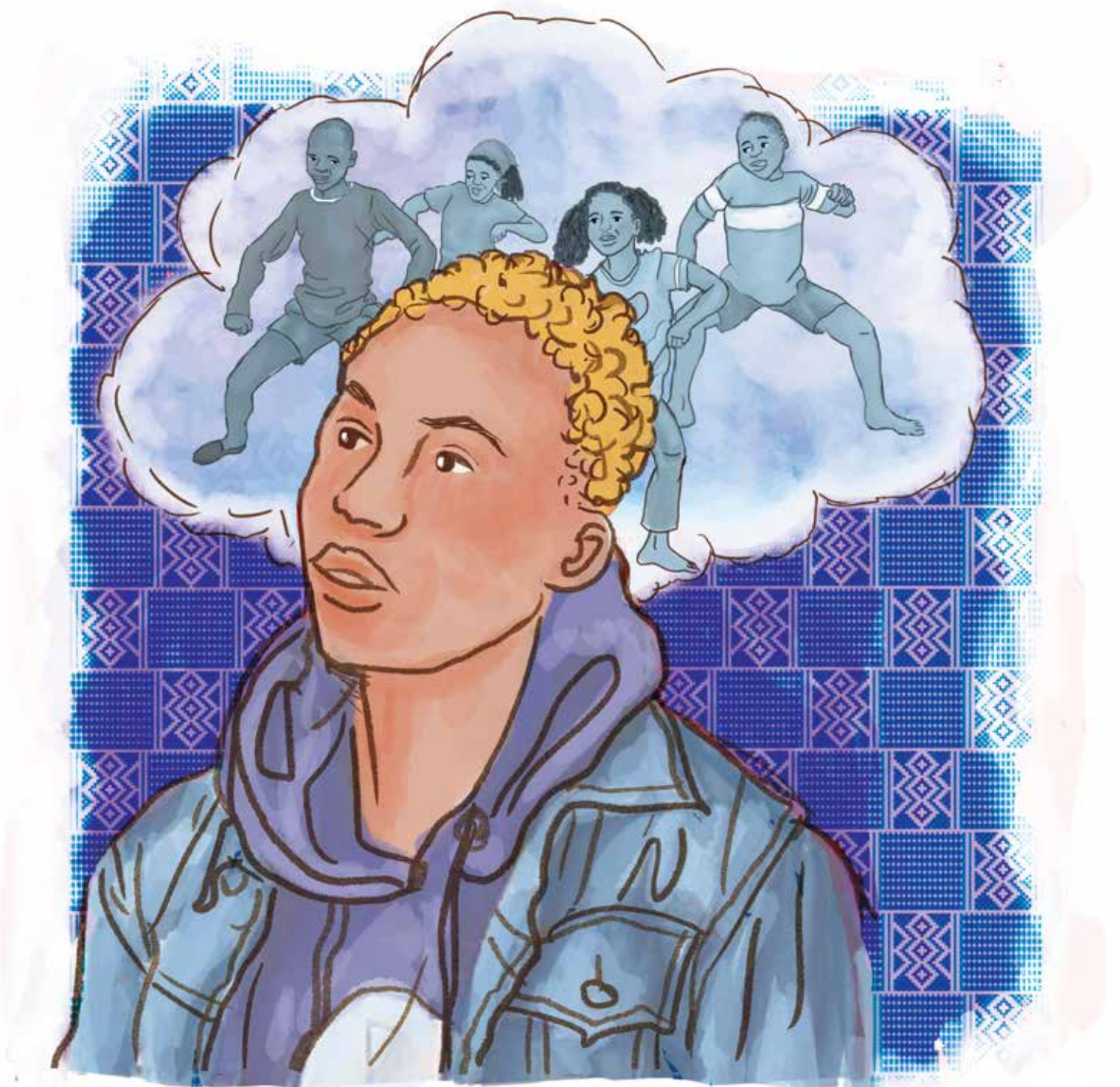
Zwino, vho dzhia tsheo ya u badetshela vhatshini vha re na mpho yo linganaho u ṭanganedzwa tshikoloni.

Linwe duvha, Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho o vha a tshi khou sedza kha instagireme, murahu ha musii o posa ngudo ntswa ya u tshina. A vhona video yo posiwaho nga kutukana ku no pfhi Hubert. Hubert o tevhelela kutshinele kwothe u bva kha pfhunzo nga vhusiki vhukoni. Lloyd a dzhia tsheo ya uri Hubert ndi ene o fanelaho u vha muimelakhetho wa ATN. Musi Lloyd a tshi tangana na Hubert, vho dzula vhahaseledza. Lloyd a wana uri Hubert u tou vha na minwaha ya fumi fhedzi. O lovhelwa nga vhabebi vhothe a tshee lutshetshe. Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho a ita ndugiselo ya uri Hubert a pfhulutshele Accra uri a kone u dzhenelela ATN. A dzudzanya tshikolo, zwiliwa na vhudzulo ha Hubert.

“Hoyu ndi wone muḽoro wanga,” ndi Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho a tshi vhudza khonani dzawe, “u thusa u fhaṭa murafho wa vhomakone vha u tshina-zwi si na ndavha uri vha na tshelede ṭhukhu.”

Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho o thoma u pfhumbudza vhaswa u mona na Ghana nga mahala, a anqadza dakalo na u shandukisa kuhumbulele kha u tshina. Musi a tshi khou mona na Ghana lothe o vha a tshi dzula o sedza vhatshini vhatuku, vha re na vhusiki sa Hubert uri vha dzhenele akhademi yawe ya u tshina.

U vhala ha 1

Laud o irwa dzina lifhio la miswaswo murahu ha musi o rumela vidio kha vhudavhidzani ha nnyi na nnyi?

O irwa u pfhi Lloyd Tshidzimu tshi Tshinaho

Hubert ndi nnyi?

- Hubert ndi mutshudeni wa ATN.
- Hubert ndi mutshini wa u thoma we Laud a mu vhona kha instagireme.

Ndi nga mini Laud o dzhia tsheo ya u vula ATN?

- Ngauri o vha a tshi khou toḡa u thusa vhaṅwe vhaswa vha Ghana uri vha vhe vhatshini.
- Ngauri o vha a tshi khou toḡa u shandukisa kuhumbulele kwa vhaṅwe kha mutshino.
- Ngauri o vha a tshi khou toḡa u funza mutshino kha vhaswa vha Ghana.
- Ngauri zwo mu thusa u swikelela tshipikwa tshawe tsha u shandukisa kuhumbulele kwa vhathu kha mutshino.

U vhala ha 2

Ndi dzina lifhio la tshikolo tsha u tshina tshe Laud a vula?

Tsho vha tshi tshi pfhi Akhademi ya u Tshina hu na Ndivho (ATN) nga u pfhufhifhadza.

Muhumbulo wanu nga mutshino ndi ufho?

Muhumbulo wanga nga u tshina ndi ...

Ndi nga mini Laud o vha a tshi khou toḡa u shandukisa mihumbulo ya vhathu nga ha u tshina?

- Ngauri o vha a tshi toḡa vhaswa uri vha vhe na muḵoro wa u vha vhatshini.
- Ngauri vhathu vho mu fha mutsiko musi a tshee mutuku- o vha a tshi khou toḡa uri vhaṅwe vhathu vha lelutshelwe.
- Ngauri o vha a tshi funa u tshina, na uri vhathu vha vhone ndeme ya u tshina.
- Ngauri o vha a tshi khou toḡa vhaswa uri vha kone u swikelela miḵoro yavho ya u vha vhatshini.

TSHITORI TSHA 6

MUSA MOTHA:

MUTSHINI A SA WI!

Thero: Ri a tshina

Siangane ya mafhungo

- Tshiṭori itshi tshi vanganyaho tsha ngoho na tshi si tsha ngoho
- Fhethuvhupo ndi Afrika Tshipembe.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiṭori hetshi tshi ḡo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri u konḡelela, vhusiki, na u ḡiimisela zwi nga thusa hani vhathu u kunda khaedu na u swikelela miloro yavho.

Tshiṭirathedzhi tsha u pfhesesa: U ita tsedzuluso / ṭhaṭhuvho

- Ndi mini: Ndi u dzhia tsheo arali ni tshi takalela tshiṭori kana zwe vhabvumbedzwa vha nanga.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U ḡa na mihumbulo yaṇu na u pfhesesa tshiṭori kha vhuimo / levele yo dziaho.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Ndi u elekanya nga ha mulaedza wa tshiṭori na zwine na tenda nga hatsho.

Minwe ya mihumbulo ine vha nga ṇea vhagudi

- Vhathu vha na miloro ine ya shanduka u ya ha tshifhinga. Vhathu vha nga vha na miloro yo fhambanaho musi vha tshee vhaṭuku, nahone tshiṇwe tshifhinga yeneyo miloro i a shanduka nga ṇwambo wa tshenzhelo dza vhutshilo.
- Tshiṇwe tshifhinga vhathu vha a lwala vhukuma kana u huvhala, madokotela vha a vha thusa nga ndingo na dzilafho. Maṇwe malwadze a nga kwama ṇḡila ine muvhili wa shuma ngayo.
- Vhathu vha re na vuholefhali vha nga shumisa zwishumiswa na u ḡiḡowedza u tshimbila nga zwithusedzi u itela u shela mulenzhe kha mishumo. Vhaṇwe vhathu vha shumisa zwishumiswa zwi ngaho thanda kana zwidulo zwa malinga. Vhaṇwe vhathu vha a kona u ḡowela nahone vha shela mulenzhe kha nyito nga vhuḡalo. Vhaṇwe vha shandula ṇḡila na maitele ine vha ita ngayo mishumo u itela uri vha kone u shela mulenzhe nga vhuḡalo.
- Vhathu vha re na vhukoni ho fhambanaho ha muvhili vha nga ita zwithu zwi mangadzaho, vha swikelela zwipikwa zwavho, na u ṭuṭuwedza vhaṇwe nga vhukoni havho.

U shumisa tshitiṛathedzhi itshi kha tshitiṛi itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
65,2	Musa a dzhia tsheo i no konḡa ya uri mulenzhe wawe u tumulwe u itela uri khentsa i si phadḡalale.	Kha ndi ime ndi ite tsedzuluso / tḡatḡhuvho ya kuhumbulele kwa Musa: Ndi humbula u nga Musa u na u sa ofha nahone o ḡiimisela, ngauri o dzhia tsheo i konḡaho u itela u tshidza vhutshilo hawe, naho zwi tshi shandula vhumatshelo hawe.
69,1	A zwi talukanya uri u vha mutshini a re na mulenzhe muthihi zwi amba u tshina u sa wi, hu shuma nungo na balantsi. Tshifhinga tshoṡhe zwenezwi a tshi khou pfhumbudzwa, o lwela u fḡaṡa vhushaka havhuḡi na maanḡa a kokodzelaho zwithu fhasi.	Kha ndi ime ndi ite tsedzuluso / tḡatḡhuvho ya kuhumbulele kwa Musa: Ndi humbula u nga Musa o ḡiimisela nga maanḡa nahone u a shumesa, ngauri ha fheli mbilu. O ḡowela u dzula a tshi khwinisa nḡila ine a tshina ngayo naho o vha e na khaedu.

Hetshi ndi tshiṭori tsha Musa Motha, mutshini wa dambi wa Afrika Tshipembe.

Musi Musa a tshee mutuku vhukuma, ho ngo vhuya a divhona e mutshini linwe duvha. Lutamo lwawe ho vha hu u vha mutambi wa bola ya milenzhe. O vha a tshi pfhana na u rambalala na mudavhi, a tshi khou dirivhula na u raha bola.

Fhedzi linwe duvha, musi Musa e na minwaha ya tahe, a rahiwa kha gona musi e metsheni. Vhusiku vhuwe na vhuwe, lwa dzivhege, gona lawe lo vha li tshi zwimba le vhi! Vhabebi vhawe vha zwi elelwa uri fuvhalo ili a si lo dowealeaho, vha humbula u mu isa sibadela.

Ho fhela minwedzi ya rathi hu si na ane a khou kona u divha uri hu khou dina mini kha gona la Musa. O mona na zwibadela. A tolwa nga madotela a sa fheli. A ita ndingo dzi sa vhalei, fhedzi ha si vhe na ane a kona u divha uri gona la Musa li khou zwimbiswa nga mini.

Nga murahu, muñwe wa madokotela a Musa a si na tshivhalo a humbula u ita muaro mutuku u no pfhi bayopsi. Musi mvelelo dzi tshi vhuya dza sumbedza uri Musa u na Osteosarcoma – lushaka lwa khentsa i no wanala kha marambo. Musa a dzhia tsheo i no konḡa ya uri mulenzhe wawe u tumulwe u itela uri khentsa i si phadlale.

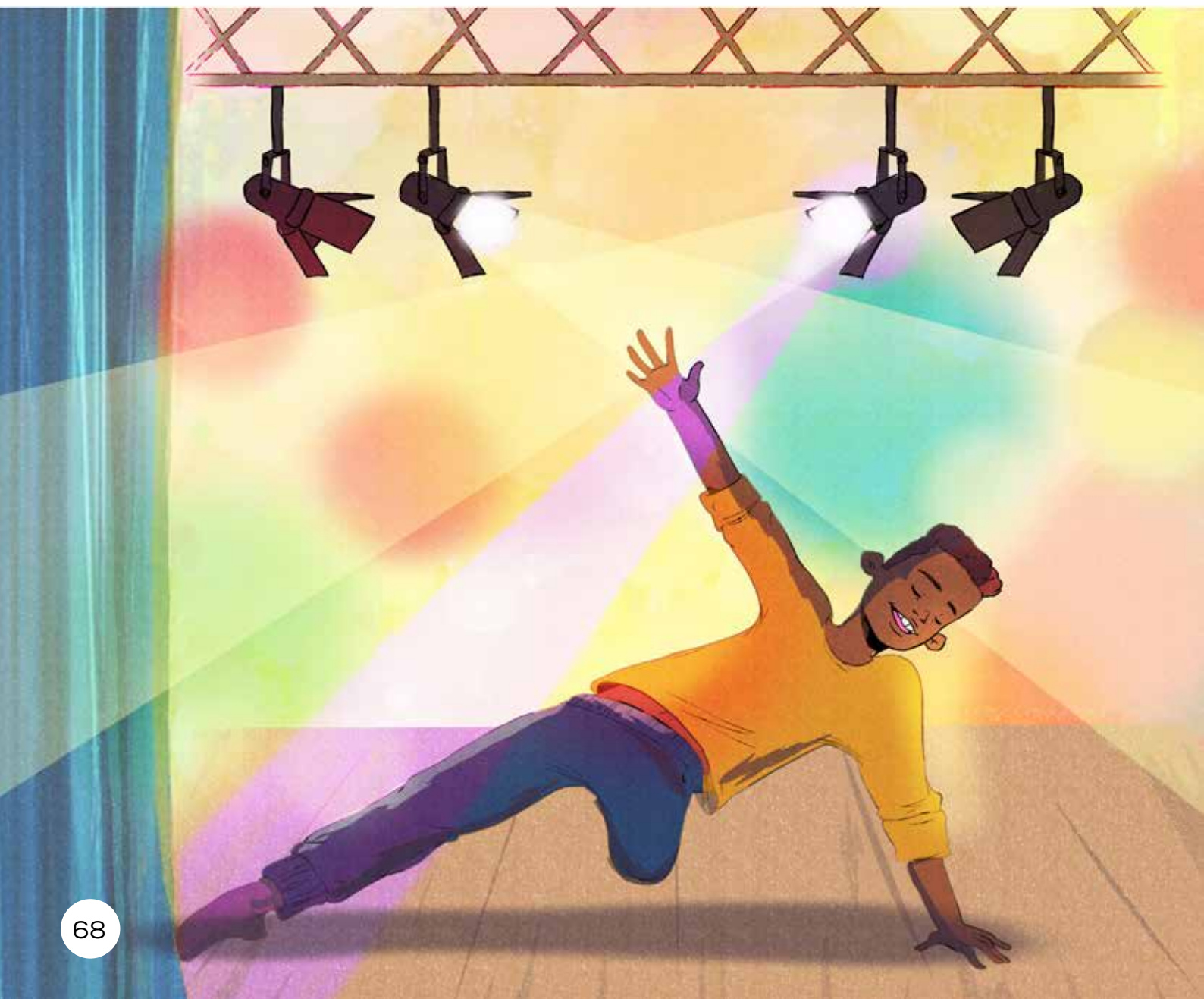
U tumulwe mulenzhe ha Musa zwo amba uri o vha a si tshee na khentsa. Fhedziha, zwa vho amba uri uḽa muḽoro wawe wa u vha mutambi makone wa bola ya milenzhe u nga si tsha wedza. O vha a sa tsha ḡo gidima a tshi rambalala na mudavhi, kana u ḡirivhula na u raha bola. Fhedziha, Musa a nanga u tou fombe kha zwithu zwine muvhili wawe une wa vha na vhuhole wa kona u ita.

Vha dzangano li no pfhi “Reach for a Dream”, line la thusa vhana vhane vha khou lwala malwadze a no vhangwa mpfhu, vho rengela Musa sisiteme ya u lidza muzika. Musa a thoma u funa muzika. Nga lufuno ulu lwa muzika, Musa a zwi vhona uri hu na dzinwe ndila dzine a nga dzi shumisa kha u ita uri muvhili wawe u tsukunye. A thoma u ita ndowendowe ya u tshina.

Nga 2017, Musa o ya kha odishini ya Vuyani Dance Company. Avha vha mu ṭanganedza nga n̄wambo wa vhukoni hawe ha u tshina ha mathakheni, na nga tshitaela tshawe tshi sa fani na zwiñwe tshine a ɔo sumbedza vhaṭaleli musi e tshiteidzhini.

Musi Musa a tshi khou pfhumbudzwa u tshina kha Vuyani Dance Company, o vha e ene muholefhali e ethe. Fhedziha, Musa o tlanganedza khaedu inwe na inwe. A zwi talukanya uri u vha mutshini a re na mulenzhe muthihi zwi amba u tshina u sa wi, hu shuma nungo na balantsi. Tshifhinga tshothe zwenezwi a tshi khou pfhumbudzwa, o lwela u fhat'a vhushaka havhuḽi na maanda a kokodzelaho zwithu fhasi.

Musi o no fhedza u pfhumbudzwa, Musa o vha muṅwe wa vhatshini vha re vhomalogwane ngei Vuyani Dance Company. Fhedziha, Musa a tea uri a shumese ḡuvha na ḡuvha. A zwi leluwi uri vhokhoriogirafa vha sike mitshino i no yelana na kutshinele kwa Musa kwa muthu wa mulenzhe muthihi. Musa o vha a tshi tea u thusa nge a ita uri a ḡigudise u tshina mitshino yo itelwaho vha re na milenzhe mivhili.

Musi Musa a tshi khou tshina zwiteidzhini zwihulwane,
vhunzhi ha vhaṭaleli vha vha vha sa athu vhona
tshilombe tsho tou gudelaho u tshina tshi tshi khou
tshina nga magodobo. Vhathu vha ṭuwa vho mangala
na u ṭuṭuwedzwa nga vhuḍi na vhulombe ha kutshinele
kwawe.

Nga u tshina hawe uhu, Musa Motha u tama u sumbedza uri a hu na tshithu tshi no pfhi a tshi itei vhutshiloni. Tshinwe tshifhinga Musa u difunga lune muvhili wawe wothe wa rema, Fhedzi ha fhidzi u vuwa a ya u tshina a sa nyethi.

U vhala ha 1

Musa o vha e na minwaha mingana musi a tshi farwa nga khentsa?

O vha e na minwaha ya tahe.

Musa o humbula u ita mini vhudzuloni ha u tamba bola ya milenzhe?

O humbula u tshina.

Ndi nga mini Musa o humbula u tshina?

- Ngauri o vha a sa tsha do kona u vha mutambi wa bola ya milenzhe.
- Ngauri o tswiwa mbilu nga muzika.
- Ngauri muzika wo mu thusa u talukanya uri hu na dziñwe ndila dzine ngadzo a nga ita uri muvhili wawe u tsukunye.
- Ngauri o vha a tshi toda u futelela kha zwithu zwothe zwine muvhili wawe wa nga kona u ita.
- Ngauri o ita ndowendowe a sa imi u swika a tshi tangedzwa nga vha Vuyani Dance Company.

U vhala ha 2

Ni pfha Musa Motha a tshi ni tutuwedza? Talutshedzani.

Ndi pfha Musa Motha a tshi tutuwedza ngauri...

Musa o vha o fhambana hani na vhañwe vhatshini?

Musa o vha o fhambana na vhañwe vhatshini ngauri o vha e na mulenzhe muthihi fhedzi.

Ndi nga mini ri tshi nga amba uri Musa o vha e muthu we a diimisela?

- Ngauri o wana tshithu tshe a vha a tshi nga ita musi mulenzhe wawe wo no tumulwa.
- Ngauri a nga vha o pfha o kulea nungo uri a nga si tsha do kona u vha mutambi wa bola ya milenzhe, fhedzi a humbula u wana tshiñwe tshithu vho tshine a nga ita.
- Ngauri o futelela kha zwithu zwine muvhili wawe wa nga kona u zwi ita.
- Ngauri o shumesa uri a vhe muthu a no tshina.
- Ngauri u tshina hu a kongela muthu a re na mulenzhe muthihi, nahone Musa o vha a tshi tea u shumesa. Fhedzi u edzisa tshiñwe na tshiñwe.
- Ngauri Musa ndi malogwane. U tea u shumesa uri a vhe muñwe wa vhatshini vhomakone.
- Ngauri vhatshu tshiñwe tshifhinga vha na mihumbulo i no vhaisa malugana na vhatshu vha re na vuhole, fhedzi Musa ha tendi kuhumbulele kwo raloho ku tshi mu kundisa u vha tshilombe tsha dambi.
- Ngauri Musa u a digudisa u ita uri mitshino ine a newa i yelane na kutshinele kwawe.

Musa Motha: <https://youtu.be/0E4COuKljAM>

TSHITORI TSHA 7 U LAMUKISWA NGA KHOVHE DZA DOLOFINI

Thero: Ri wana thuso

Siangane ya mafhungo

- Tshitori itshi tshi vanganyaho tsha ngoho na tshi si tsha ngoho
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Fhethuvhupo ndi Carlifonia, USA.
- Tshitori hetshi tshi do thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri tshinwe tshifhinga thuso i nga bva fhethu hu songo lavhelelwaho na uri ndi zwa ndeme u sa lata fulufhelo.

Tshitirathedzhi tsha u pfhesesa: U shumisa tshifanyiso tsha muhumbulo

- Ndi mini: Ndi u sika tshifanyiso tsha muhumbulo tsha zwine zwa khou itea kha tshitori.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U itela uri mafhungo a tshitori a pfhale e a vhukuma na uri a takadze.
- Zwine tsha thusa ngazwo: U pfhesesa nzulele ya vhabvumbudzwa na fhethuvhupo na u ita uri tshitori tshi vhe khagala zwavhudi.

Minwe ya mihumbulo ine vha nga nea vhagudi

- Dołofini ndi zwipuka zwine zwa mama, zwine zwa amba uri dzi wela kha tshigwada tshithihi na vhathu na mmbwa. A si khovhe yo dowealeaho. Sa tsumbo, dołofini dzi fema muya u fana na rine - a dzi koni u fema nga fhasi ha mađi sa khovhe dziñwe. Dołofini dzi tea u ɗa ntha ha mađi u itela u fema.
- Dołofini ndi dziñwe dza zwisikwa zwa lwanzheni zwi re na vhuṭama na u ṭalifha. Hu na mafhungo manzhi a khovhe dza dołofini dzine dza tsireledza vhathu kha dzi shaka. Dzi ita hezwi nga u bambela u mona na muthu.
- U sefa ndi mutambo na ndila ya u diphina nga lwanzhe. U sefa ndi mutambo une muthu a ima kana u eḡela kha bodo yo khetheaho, u namela magabelo a lwanzheni. Vhasefi vha shumisa vhutsila havho ha ndinganyiso u itela u dzula kha bodo musi magabelo a tshi khou tuwa a tshi ya khunzikhunzini .
- Mbalo tshikati, ya 15 - 30 nga nṱwaha ya vhasefi, vha ṭhaselwa nga dzishaka. Vhunzhi ha u ṭhaselwa hu vha hone kha la United States, ha tevhela Australia ha kona u tevhela Afrika Tshipembe.

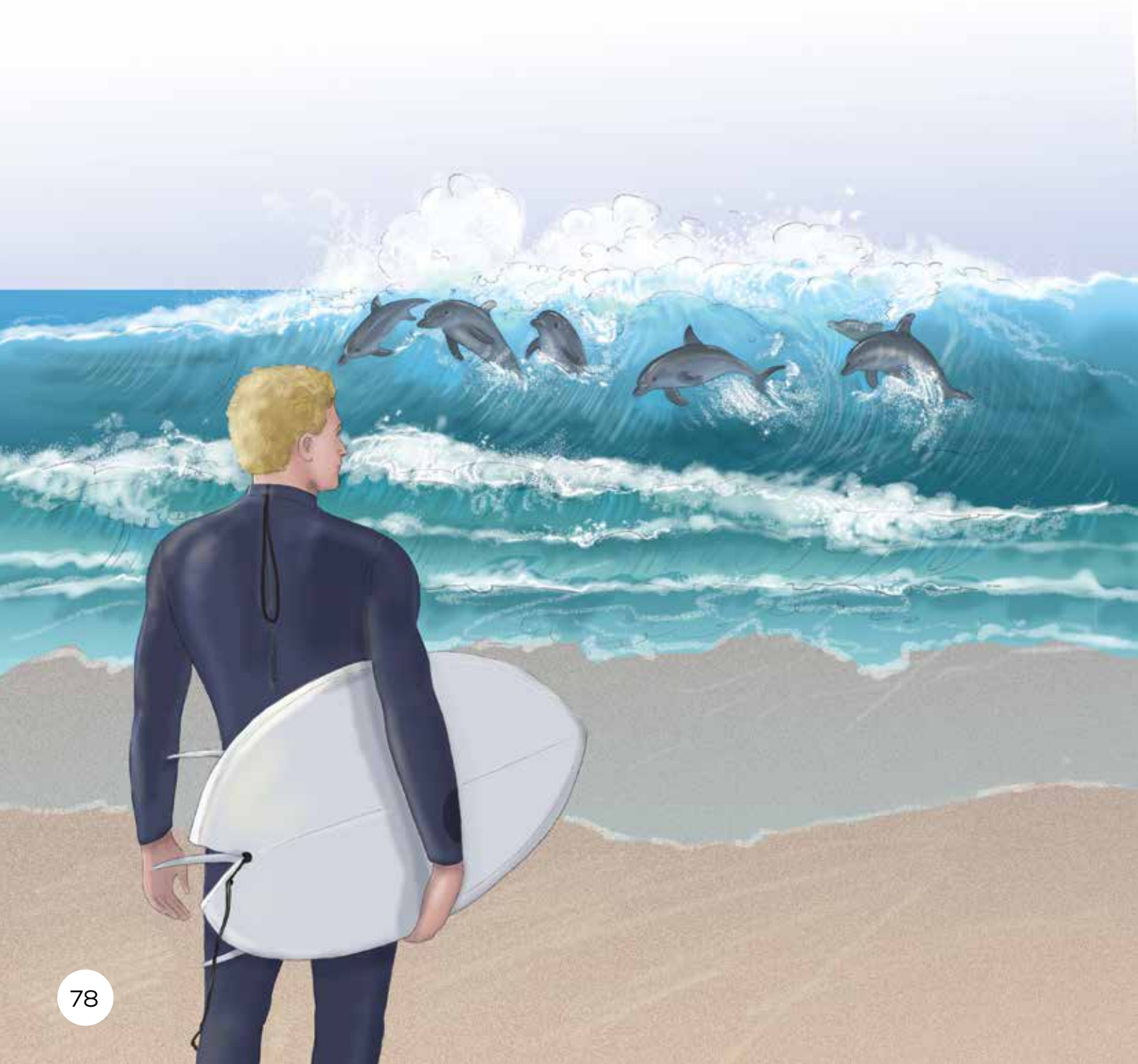
U shumisa tshitirathedzhi itshi kha tshitori itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
81,1	Nga khathihi fhedzi, tshiñwe tshithu tsha mbo tshinyadza bodo ya u sefa ya Todd nga fhasi. Todd na bodo ya u sefa yawe vha mangala vha tshi fhufhela ntha mithara thanu muyani. Musi a tshi vhuya madini Todd a thoma u ofha. “Hu tea u vha hu na shaka hafha tsini,” ndi musi a tshi khou humbula. Mbilu yawe yo vha i tshi khou rwa, nga luvhilo.	Hezwi zwi fanela u vha zwi tshi tshuwisa vhukuma kha Todd. Ndi shumisa tshifanyiso tsha muhumbulo tsha musu Todd o tshuwa u poselwa muyani.
84,1	Musi mulenzhe wa Todd u vhukati ha mano a shaka a no nga luare Todd a lingedza u shumisa muñwe mulenzhe u raha shaka nga nungo dzothe nga he a vha a tshi kona ngaho. Fhedzi shaka ya tou fara nga maanda.	Ndi shumisa tshifanyiso tsha muhumbulo tsha musu Todd a tshi khou tshimbila na u raha raha, a tshi khou lingedza u rahela shaka kule. O vha a tshi tea u pfha o tshuwa uri shaka i do dzhia mulenzhe wothe!

Hetshi tshitori tsho disendeka kha tshitori tsha
vhukuma tsha mutshimbila madini wa phurofesheni
ane a pfhi Todd Endris. Tshitori tsho itea fhethu hu no
pfhi Monterey Bay, California ngei Amerika.

Liñwe duvha nga matsheloni nga Thangule hu na khuli. Todd o ya bitshini. A mbo zipa zwiambaro zwawe zwa u bambela a dzhia na bodo ya u sefa ngayo madini, sa zwine a dzulela u ita zwone nga matsheloni manwe na manwe. Musi a tshi tou dzhena madini, a vhona khovhe dza dolofini dza rathi (6) dza u naka dzi tshi khou tamba kha magabelo. O humbula uri, “hezwi ndi zwithu zwi sa anzeli u vhonala,” o ima tshifhinganyana a tshi khou zwi takalela.

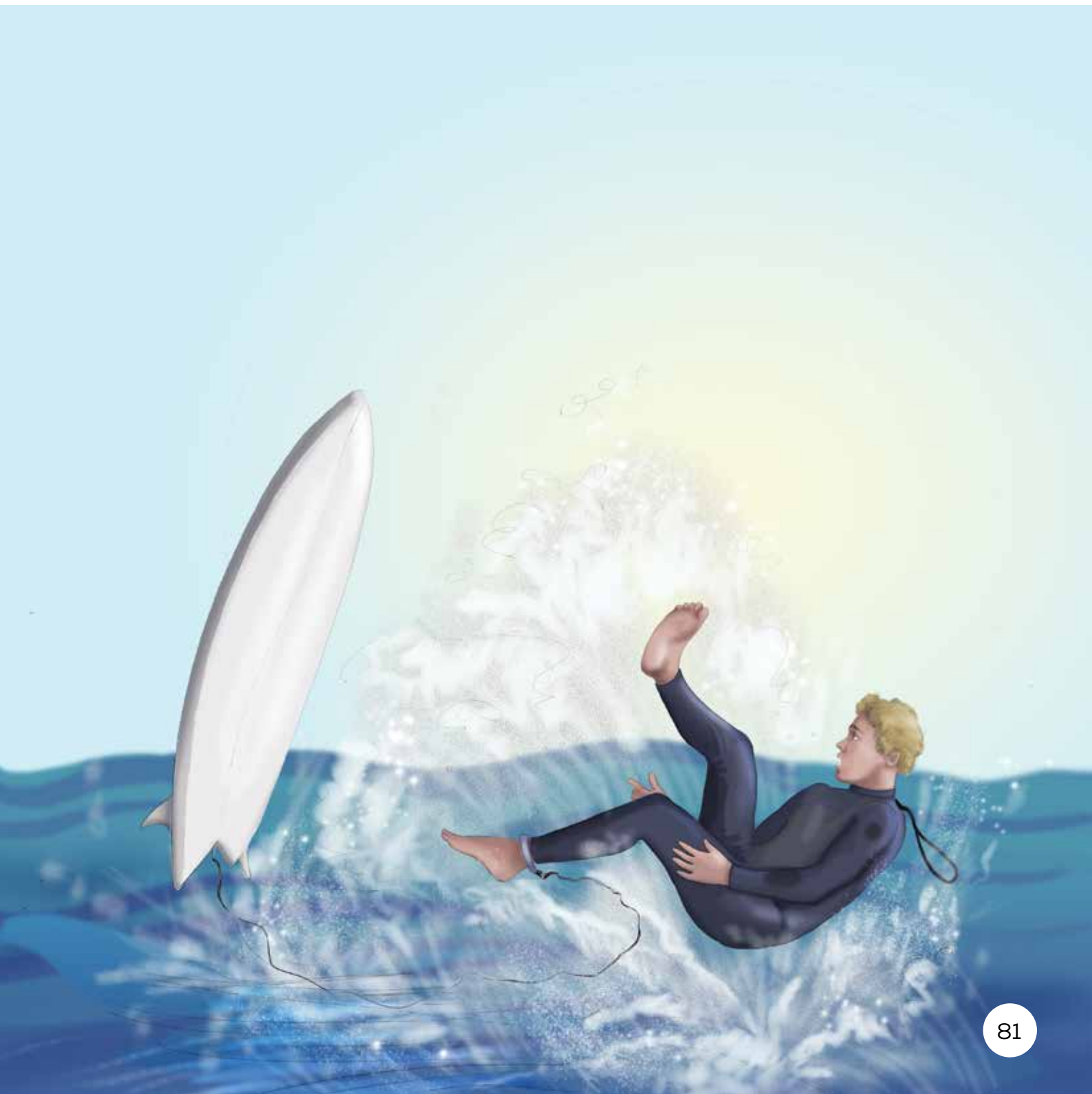
A mbo di namela bodo ya u sefa ngayo madini a thoma u namela magabelo mahulu sa nga misi. Duvha lavhudi hani la u sefa,” ndi Todd a tshi humbula. “Tavhanyani!” u vhidzelela khonani yawe Brian, we a vha a tshi khou ambara zwiambaro zwawe zwa u bambela bitshini.

Todd o q̄ilalela kha bodo ya u sefa yawe a tshi pfhuka
magabelo musi o lindela Brian.

Nga khathihi fhedzi, tshinwe tshithu tsha mbo tshinyadza bodo ya u sefa ya Todd nga fhasi. Todd na bodo ya u sefa yawe vha mangala vha tshi fhufhela ntsha mithara thanu muyani. Musi a tshi vhuya madini Todd a thoma u ofha. “Hu tea u vha hu na shaka hafha tsini,” ndi musi a tshi khou humbula. Mbilu yawe yo vha i tshi khou rwa, nga luvhilo.

Todd o hanganea a mbo kokodzela tshaini murahu
khae ya bodo ya u sefa. A namela tsha u sefa tshawe
nga u ṭavhanya a tshi tshova a tshi ya khunzikhunzini,
a tshi khou sedza dzifini maḡini nga vhuronwane.

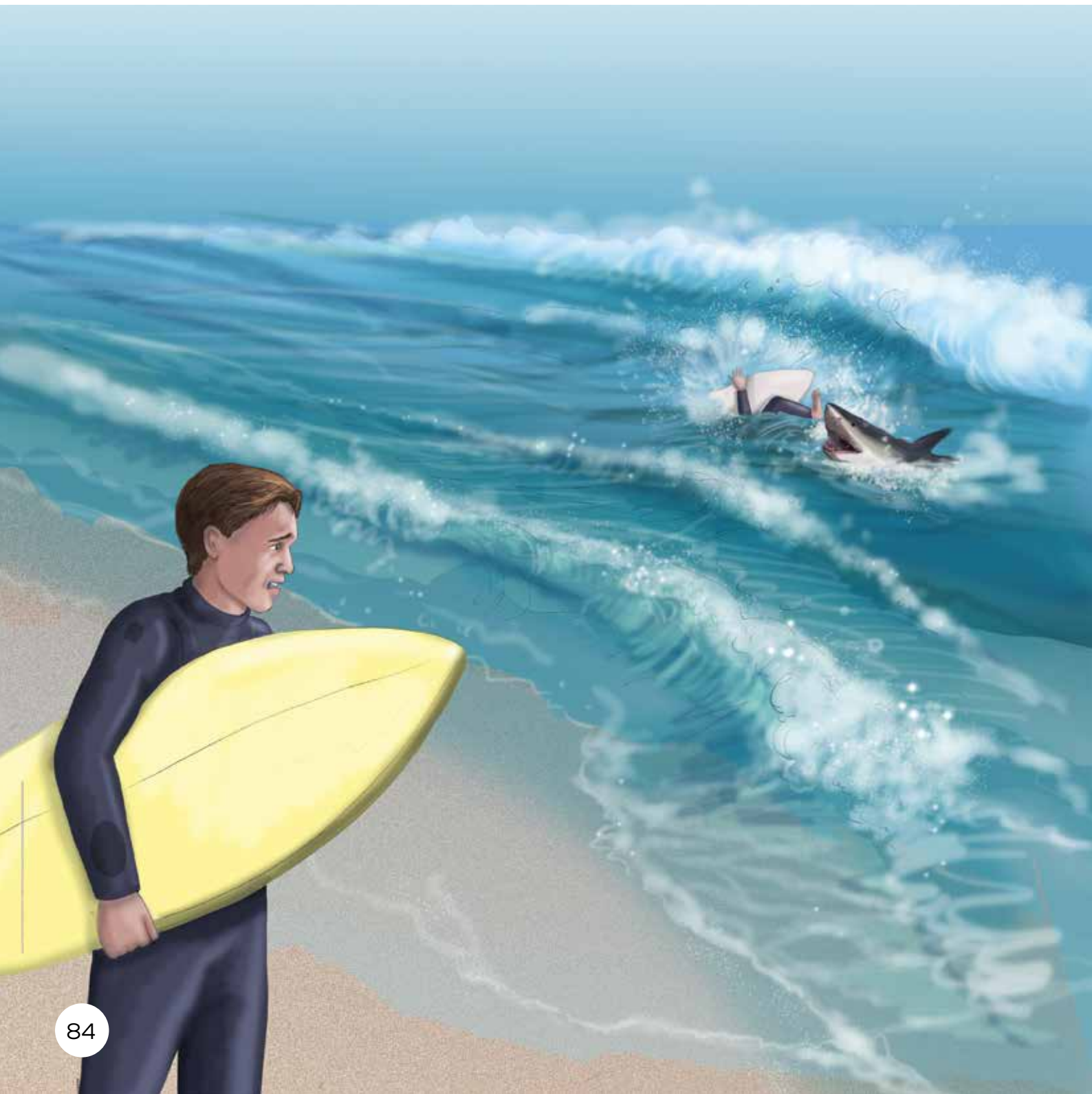

Zwenezwo, Todd a mbo pfha a tshi rwiwa hafhu nga maanda mahulu. Musi Todd a tshi wela madini lwa vhuvhili, Lishaka lihulu litshena la mu luma kha mutana.

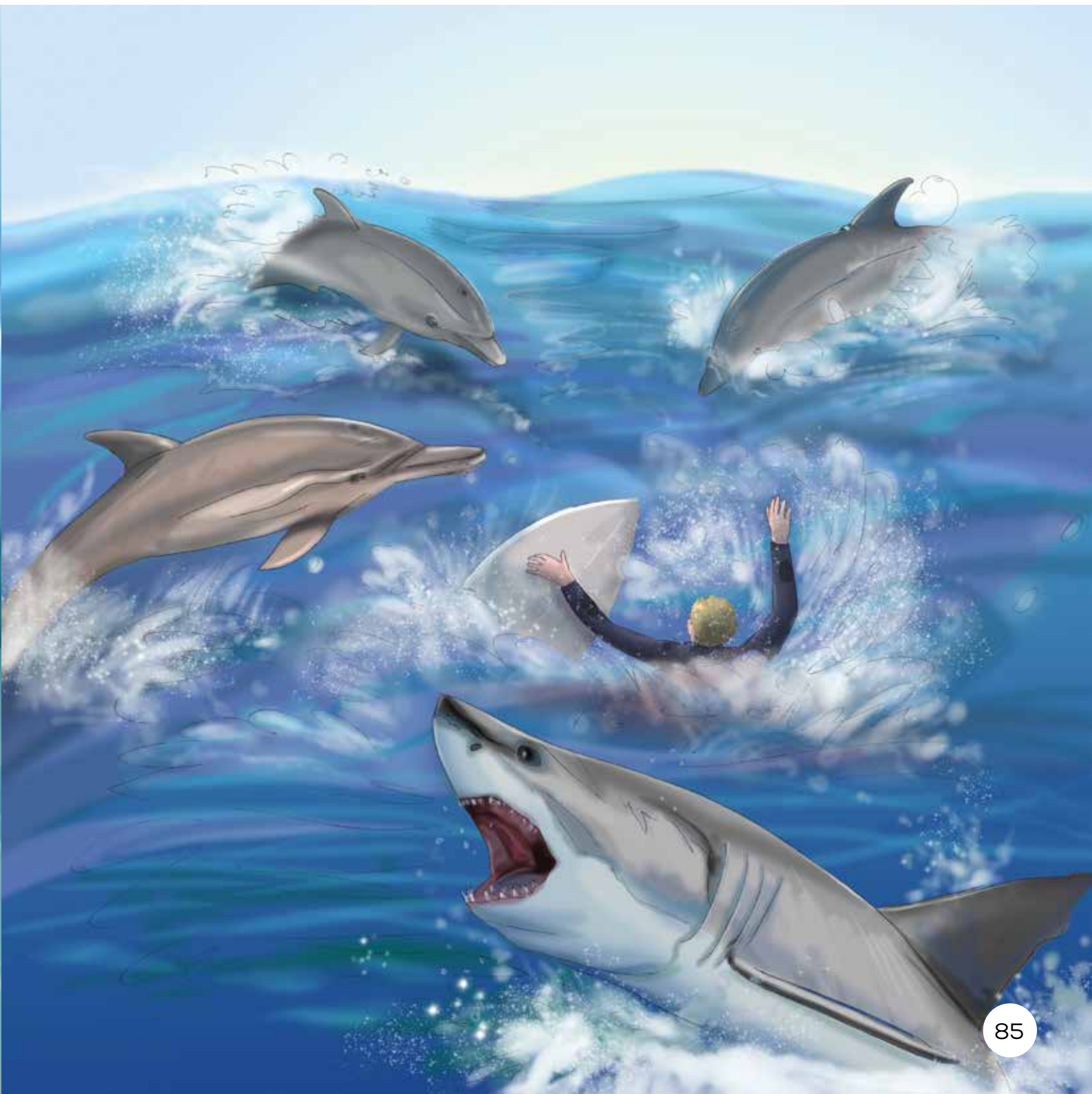
Maḡi a ḡala nga malofha. Shaka ya dzungudzela Todd phanda na murahu, nṯha na fhasi. A tshi wela fhasi kha maḡi, Todd a ṯavha mukosi a tshi vhidzelela. “Thusani! Nthuseni!” Musi shaka i tshi dovha ya mu kokodzela hafhu murahu fhasi madini, Todd a rwa ningo ya shaka lunzhi lunzhi, a tshi khou lingedza nga nungo dzoṯhe uri i mu litshe.

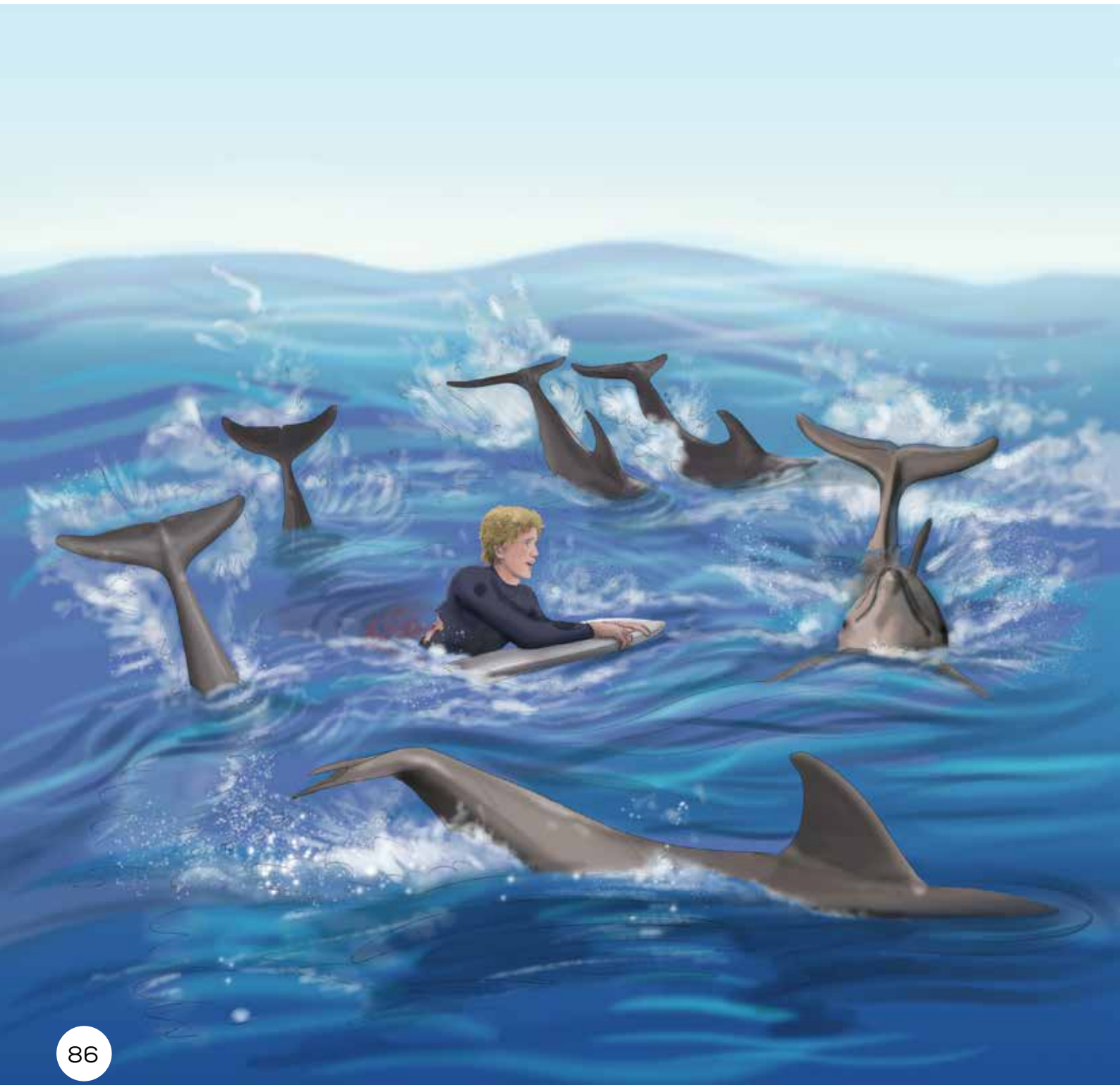
Shaka ya mbo ǀi litshedza mutxana wa Todd, fhedzi lwa tshifhinga tshixuku. Shaka ya luma mulenzhe wa Todd-i tshi nga i khou mila mulenzhe wothe. Musi mulenzhe wa Todd u vhukati ha manxo a shaka a no nga luare Todd a lingedza u shumisa muñwe mulenzhe u raha shaka nga nungo dzothe nga he a vha a tshi kona ngaho. Fhedzi shaka ya tou fara nga maanda.

Ho vha hu na muhashela munzhi zwe Todd a si vhone uri hu na khovhe ya dolofini yo no khou tala u mona nae i tshi fhufha nga ntsha ha tshoho yawe. O tou pfha uri shaka yo mu litsha. Todd a lingedza u dzula o papamala. A pfha a tshi pfhelavhutungu bodo ya u sefa ngayo muso o ditsireledza ngayo kha u lunwa lwa vhuraru.

Musi Todd a kha ǀi ǀoǀulusa, a vhona khovhe dza doǀofini dza u naka dza rathi dzo mu tinga. Dzi tshi khou rwa maǀi nga mitshila yadzo, u tshuwisa shaka hei khulu tshena uri i ǀutshele kule. Todd o kwambatela bodo ya u sefa ngayo.

Todd a kona u pfha ipfhi la Brian. “Tavhanyani, namelani bodo ya u sefa ngayo.” Brian u tavha mukosi. Maḡi o vha a tshee o ḡala nga malofha. Musi Brian a tshi khou thusa Todd nga u mu kokodzela khunzikhunzini, o mbo ḡi vhona dzifini. “Vhidzelelani uri ni thusiwe.” Brian a tavhela mukosi vhathu vha re khunzikhunzini.

Mafheleloni Todd a pfha bodo ya u sefa i tshi rwa mutavha. O vhuya khunzikhunzini. “Zwo luga. Ni do wana thuso hu si kale, zwi do luga.” Todd ho ngo zwi tenda uri khovhe dza dolofini dze dza vha dzi tshi khou tamba dzo vhulunga vhutshilo hawe.

U vhala ha 1

Todd o lumiwa ngafhi nga shaka?

Shaka yo luma Todd kha mutana na mulenzheni.

Ndi nnyio tshidzaho Todd kha shaka?

Khovhe dza dolofini dzo tshidza Todd nga u shavhisa shaka.

Ndi nga mini itshi tshitori tshi tshi tshuwisa?

- Ngauri hu na shaka kha tshitori, shaka dzi a ofhisa.
- Ngauri Todd o vha e ethe musi a tshi lumiwa.
- Ngauri Todd o lumiwa nga shaka ha dovha ha vha na malofha kha magi.
- Ngauri shaka yo mu luma fhethu hunzhi-shaka yo vha i tshi khou tolou mu vhuyela.
- Ngauri ro vha ri sa divhi arali Todd a tshi do tshila kana arali o vha a tshi do vhulawa u swika mafheloni a tshitori.

U vhala ha 2

Brian o da u thusa Todd magini lini ?

O da u thusa Todd musi khovhe dza dolofini dzo no tshuwisa shaka.

Humbulelani u tshotelwa nga shaka ho bvelelaho kha tshitori. Ni humbula uri tshifhinga tsho ofhisesaho ndi tshifhio?

Ndi humbula tshifhinga tsha u ofhisesa ndi musi...

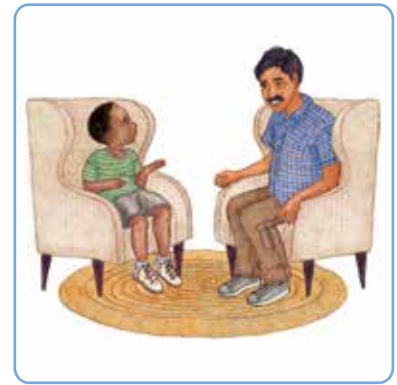
Ndi nga mini Brian khonani ya Todd a songo da u thusa.

- Ngauri o vha a tshi khou humbula uri na ene a nga tshotelwa nga shaka.
- Ngauri u tshotelwa zwo itea magini zwo vha zwi tshi konda u vhona zwi no khou itea.
- Ngauri zwo vha zwi tshi do konda u wana Todd magini a malofha.
- Ngauri lishaka litshena ndi lihulu lo vha li tshi nga kona u tshotela vathu vhavhili nga tshifhinga tshithihi.
- Thamusi ngauri Brian o vha o tshuwesa u dzhena magini musi o no vhona shaka.

TSHITŌRI TSHA 8 MUKUNDI U WANA THUSO

Thero: Ri wana thuso

Siangane ya mafhungo

- Tshiŭori itshi ndi tshi si tsha ngoho.
- Fhethuvhupo ndi Afrika Tshipembe.
- Zwi khou itea kha tshifhingani tsho fhiraho.
- Tshiŭori hetshi tshi ōo thusa vhagudi vhavho u pfhesesa uri zwi a konḡa vhukuma u pfhukha tshipiḡa tsha lufu lwa vhafuniwa. Ndi zwa ndeme u sa fhelela mbilu vhalidzi, nahone nga zwiŋwe zwifhinga hu ṭoḡea thuso ya vhaḡivhi.

Tshiŭirathedzhi tsha u pfhesesa: U swikelela tsheo nga u tou humbulela

- Ndi mini: Ndi u bvumba zwithu zwine muŋwali a sa zwi bvisela khagala kana a sa zwi ṭalutshedze thwii, nga u shumisa lusevhedi kha tshiŭori.
- Ndi nga mini ri tshi tshi shumisa: U itela u pfhesesa ṭhalutshedzo dzo dziaho na milaedza yo dzumbamaho.
- Zwine tsha thusa ngazwo: Ndi uri ni kone u dzhia tsheo musi ni tshi khou vhalo, na u pfhesesa tshiŭori na vhabvumbedzwa khwine.

Minwe ya mihumbulo ine vha nga ŋea vhagudi

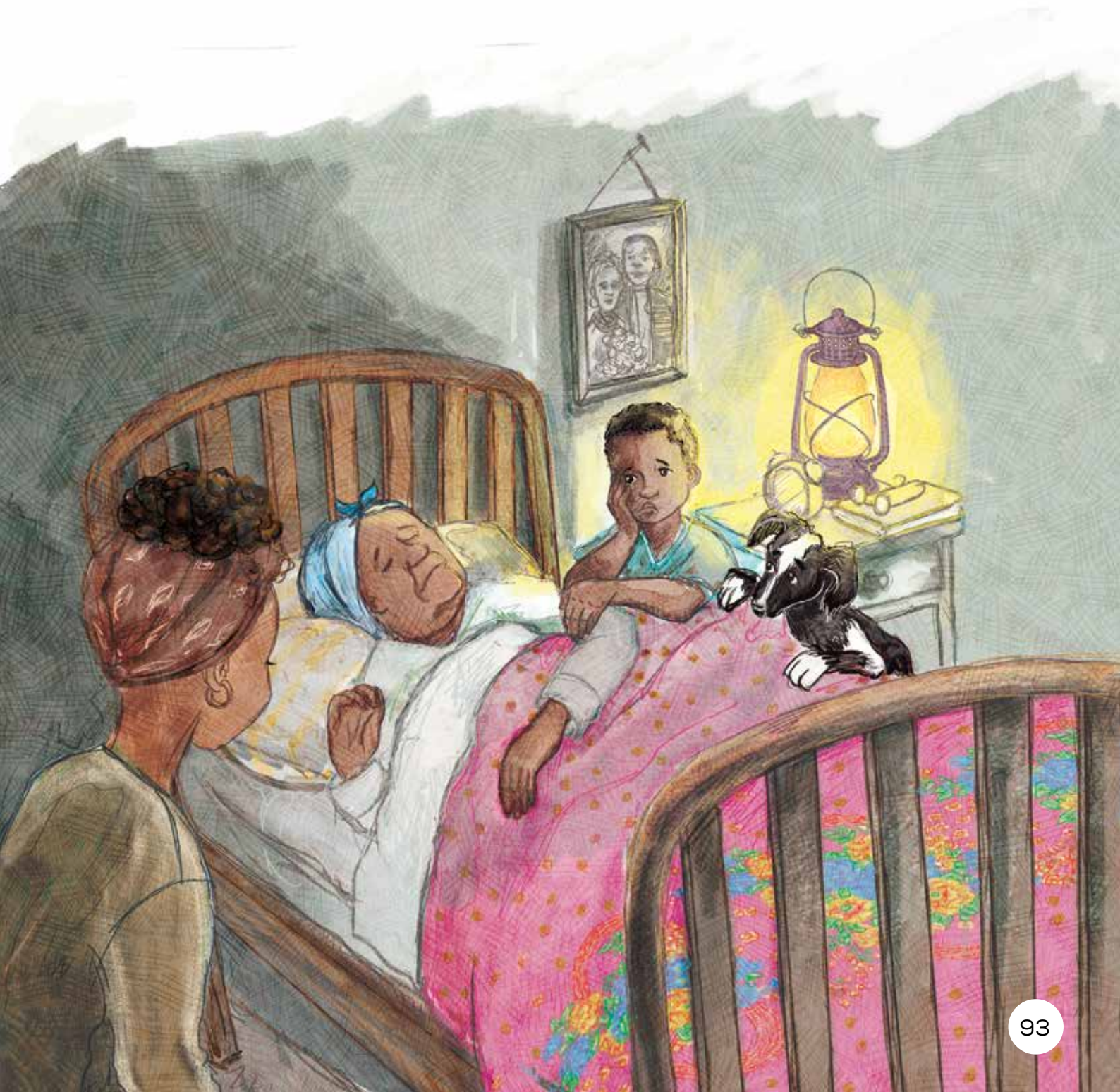
- Ndi zwa ndeme u thusa vhana vhane vha khou lila nge vha felwa nga mubebi, makhulu kana muundi.
- Vha lavhelele uri nga zwiŋwe zwifhinga ŋwana a nga 'ita zwithu' kana u sa ḡifara zwavhuḡi. Vha lingedze u ŋea ŋwana zwikhala zwa u sumbedza vhuḡipfhi hawe, nga u amba nga hazwo, u ola zwifanyiso kana u ŋwala, kana nga u ita ṇḡowenḡowe ya u rwa nga mafeisi.
- Kha vha ise phanḡa nga rothini kana ṇḡowelo. Rothini kana ṇḡowelo ndi ṇḡila ya khwine ya u ita uri vhana vha ḡipfhe vho tsireledzea.
- Tsha u fhedza, ndi zwa ndeme u sa fhelela mbilu ŋwana o ṭungufhalaho. Kha vha mu tendele a lile na u bvisela vhuḡipfhi hawe khagala nga tshifhinga tshawe.

U shumisa tshithirathedzhi itshi kha tshitori itshi:

Siatari na pharagirafu	Vhalani	Ambani
94,4	Fhedzi nga maanda, o tuvha muungo wa phosho wa tshiseo tsha makhulu wawe. Mukundi o vha a tshi toda u edela duvha lothe. O vha a tshi pfha o neta musi a tshi toda u vuwa.	Ndi swikelela tsheo nga u tou humbulela uri Mukundi ha khou dipfha zwavhuḏi, ngauri u khou toda u dzula mmbeteni duvha lothe.
97,1	“Ndo ni bikela zwiliwa zwine na zwi funesa zwavhuḏi zwa tshilalelo.” hu amba makhadzi Seani, vha tshi khou mu avhela sendewitshi ya u difhelela. “Ndo livhuwa, fhedzi a thi na ndala,” ndi Mukundi a no ralo, a tshi khou sukumedzela phulethi kule nae.	Ndi swikelela tsheo nga u tou humbulela uri Mukundi ha khou dipfha zwavhuḏi, ngauri ha khou toda u la tshithu - na zwiliwa zwine a zwi funesa!

Murahu ha musi makhulu wa Mukundi vho lovha, o ya a dzula na makhadzi Seani Mamelodi. Kule na ha hawe Mapate.

Musi a tshi swika nduni ya makhadzi wawe Seani, a huna tshe tsha vha tshi tshavhudi. Ndu yo vha i tshi pfhala i khulu i si na tshithu.

O tsvha mibvumo ya zwinoni zwi tshi khou lila zwi tshi pfhala nda nga fasitere nga matsheloni.

O tsvha u pfha vothi la makhulu wawe musu li tshi vuliwa li tshi ri khwerr! Tswitswitswi!

Musu li tshi vuliwa na u valiwa. Fhedzi nga maanda, o tsvha muungo wa phosho wa tshiseo tsha makhulu wawe. Mukundi o vha a tshi tda u edela dsvha lothe. O vha a tshi pfha o neta musu a tshi tda u vuwa.

Musi a tshi swika kilasini yawe ntswa, a huna tshe tsha vha tsho luga. Kilasi yo vha i tshi pfhala i na swiswi na u rothola.

O ṭuvha mibvumo ya bele dza kholomo nga n̄ḽa ha fasiṽere nga tshifhinga tsha tshikolo.

O ṭuvha na mubvumo wa tshoko i tshiri tswirr! Kha bodo ya u ṛwalela. Fhedzi nga maanḽa o ṭuvha u ḽivha uri makhulu wave vha hone hayani henefho tsini.

Mukundi a tshi humbula tshikolo thumbu yawe yo vha i tshi vhavha.

Matsheloni maṛwe na maṛwe, o vha a tshi vhudza makhadzi Seani uri u khou lwalesa lune a nga si kone u ya tshikoloni.

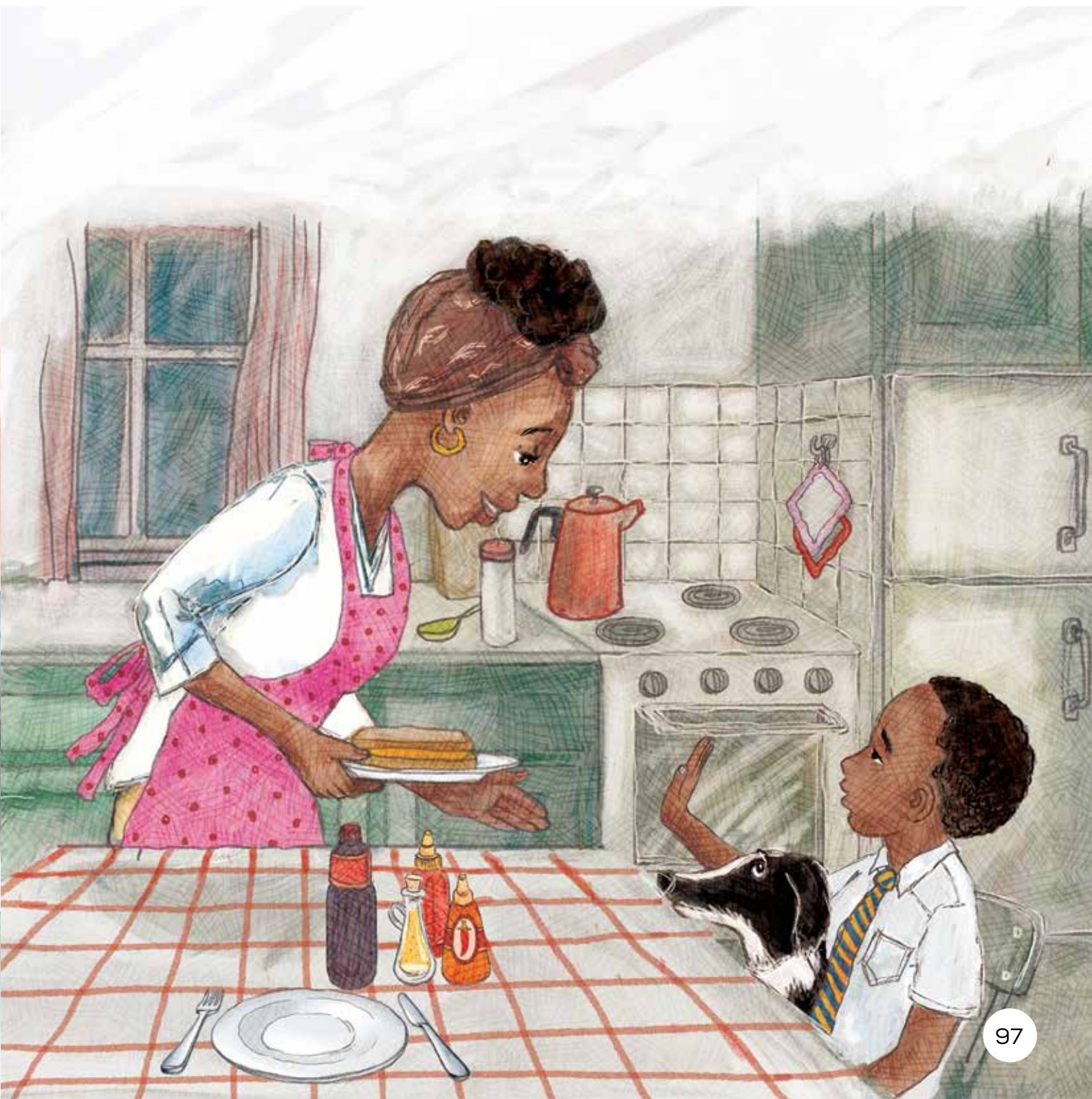
Makhadzi Seani vho kona u zwi vhona uri hu na zwiṅwe zwi si zwavhuḽi. Vho lingedza uri Mukundi a pfhe o vhofholowa kha heyi nyimele yawe ntswa.

“Ndi mini ni sa ṭuwi na nṅe afho nḽuni ya vhahura? Akonaho u na miṅwaha ya ṭahe sa inwi!” vha a mu vhudza, fhedzi Mukundi o vha a sa pfhi a tshi ṭoḽa u nga ṭangana na muṅwe muthu muswa.

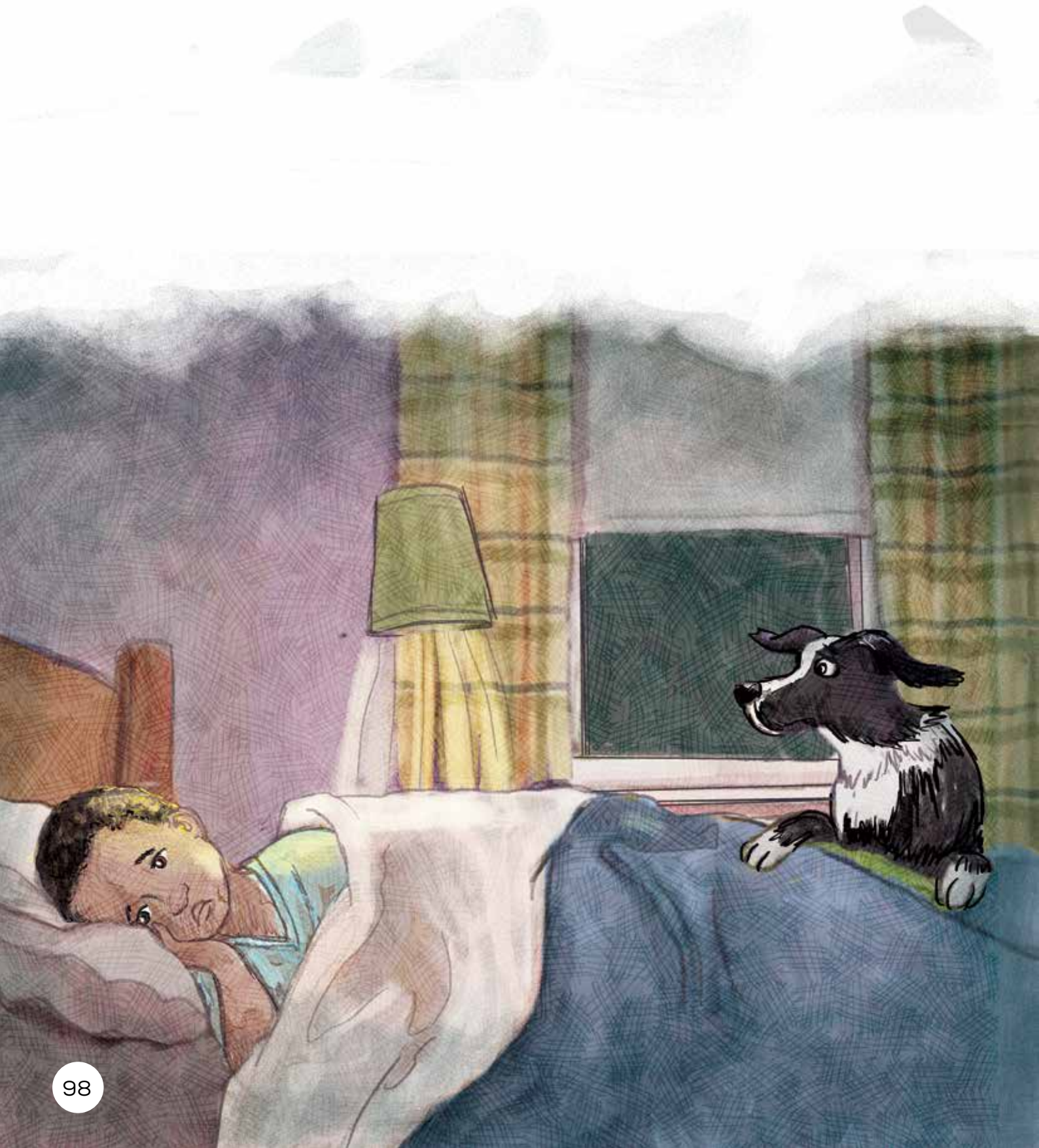

“Ndo ni bikela zwiliwa zwine na zwi funesa zwavhuḍi zwa tshilalelo,” hu amba makhadzi Seani, vha tshi khou mu avhela sendewitshi ya u ḍifhelela.

“Ndo livhuwa, fhedzi a thi na ndala,” ndi Mukundi a no ralo, a tshi khou sukumedzela phulethi kule nae.

Vhusiku, makhadzi Seani vho pfha Mukundi a tshi khou tswimila kha musiemelo wawe. “Ni tᵒᵒa ndi tshi ni kuvhatedza?” Vha vhudzisa nga vhulenda, fhedzi Mukundi ha tᵒᵒi u kuvhatedzwa nga muniwe muthu nga nᵒᵒa ha makhulu wawe.

Makhadzi Seani vho fha Mukundi tshifhinga tsha uri a dzike a dzudzanyee, fhedzi naho ho no di fhela vhege dzo vhalaho zwithu zwo vha zwi sa shanduki.

“Mukundi, ni khou mmbilaedza. Ndi humbula uri ni na mutsiko. No tshenzhela lufu lwa muthu ane na mu funesa nga maanda. No pfhuka mashango manzhi- u ya kule na hayani hanu na khonani dzanu. Ndi a tenda uri ni toda thuso uri ni vhe khwine.” ndi musi vha tshi amba.

Mukundi a dzula o sokou tshete lwa minetse i si minzhi. “Kani hu na zwo khakheaho nga nne?” hu vhudzisa Mukundi a tshi khou ofha.

“Hai, a hu na,” makhadzi Seani vha tshi amba. “Ndi a zwi divha uri vhathu vha a shona u vhona vho ramuhumbulo, fhedzi a hu na tshi no shonisa ngazwo. Arali muvhili wanu u tshi lwala, a hu na tshi no shonisa u yo vhona dokotela. Arali muhumbulo na vhudipfhi hanu vhu tshi lwala, kha zwenezwo a hu na tshi no shonisa u vhona vho ramihumbulo. Nne ndi vhona vho ramihumbulo tshifhinga tshothe uri zwi nthuse u pfha ndo dzika na u takala,” ndi vhone vha tshi khwaṭhisedza.

Nga murahu ha maḁuvha a si manzhi, makhadzi Seani vho isa Mukundi kha kiliniki yo khetheaho. Vha lindela lufherani lwa u lindela.

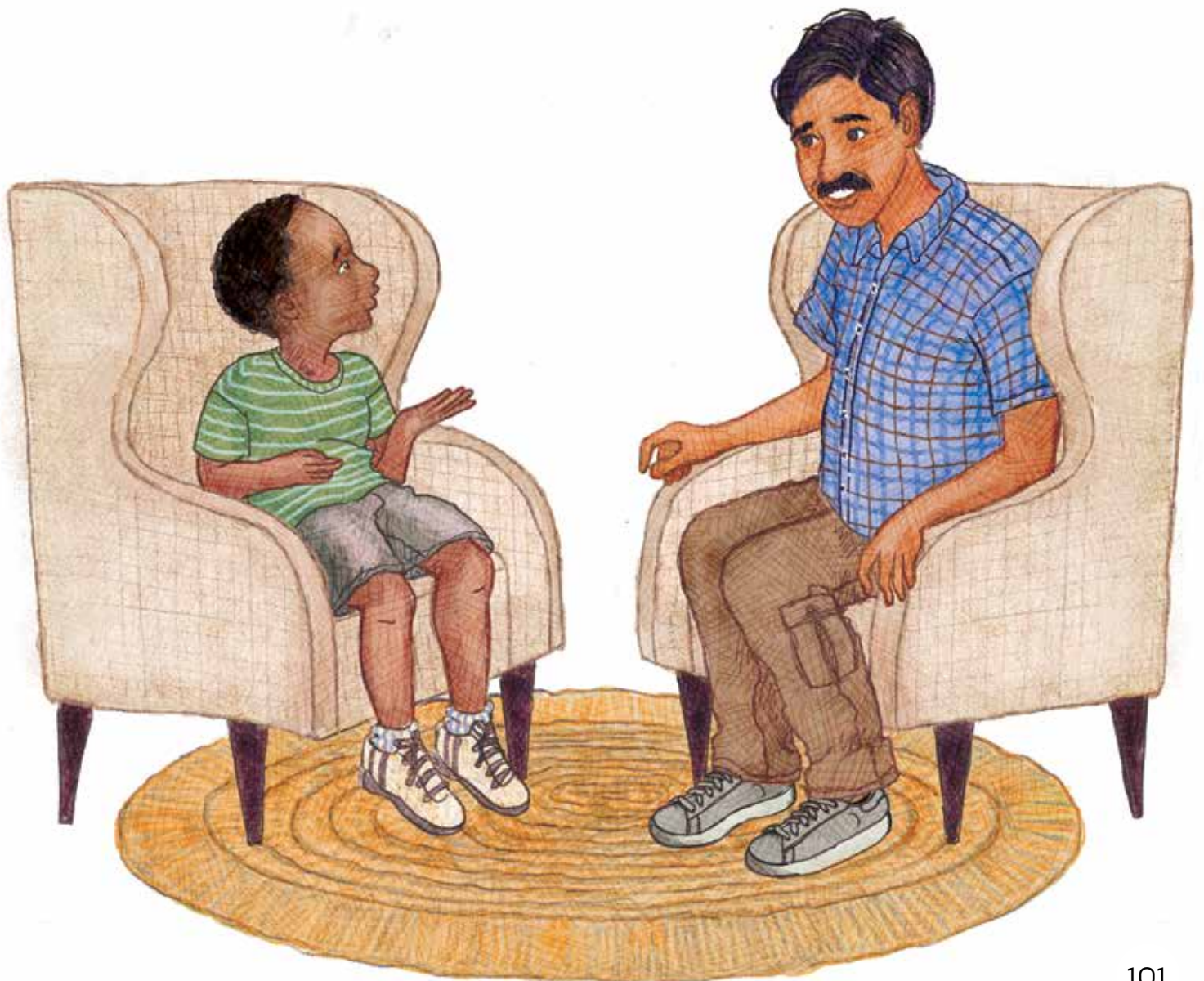
Dzina la Mukundi la vhidzelelwa, a pfha a tshi ofha. “Ni songo vhilaela, ndi ḁo ni lindela henefha,” makhadzi Seani vha mu fulufhedzisa vha tshi khou muphaphatha kha muṭana.

Mukundi a ya ofisini tshukhu i re na tshedza. A dzula kha tshidulo tsha vhuphuvhephuvhe.

“Ndi nṅe Zain,” ho amba ramuhumbulo, vho dzula thungo hawe. “Kha ri ambe nga ha zwine na khou pfha.”

“Ndi zwone, ndi pfha...” Mukundi a thoma.

Musi awara yo fhela, Mukundi a femela ntsha, a humela murahu lufherani lwa u lindela.

“Zwino?” hu vhudzisa makhadzi Seani, vha tshi timatima. “Zwo vha zwi hani?”

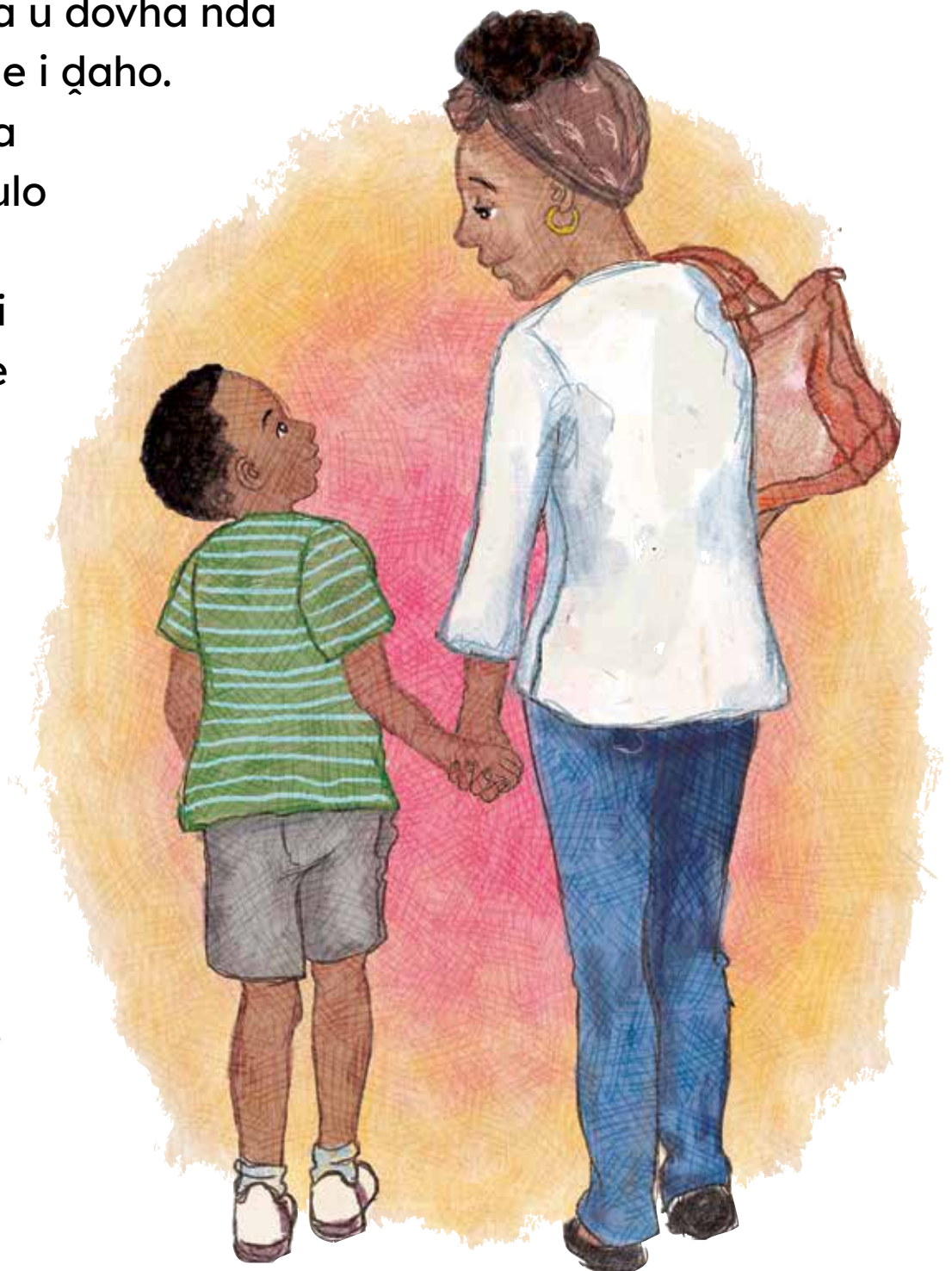
“A thi divhi arali ndi tshi pfha ndi khwine zwino.” hu amba Mukundi, “Fhedzi ndi humbula u dovha nda vhuya vhege i daho.

Ndi takalela ramuhumbulo

Zain- ndi humbula uri u amba nae zwi nga thusa.”

Makhadzi Seani vha pwanyanya tshanda tsha

Mukundi vha tshi khou mwemwela.

U vhala ha 1

Mukundi o tšuvha nnyi?

Mukundi o tšuvha makhulu wawe.

Mukundi o vha a tshi dzula ngafhi na makhulu wawe?

Mukundi na makhulu wawe vho vha vha tshi dzula Mapate.

Ndi nga mini makhadzi Seani vho vha vha tshi vhlahela nga ha Mukundi?

- Vho vhlahela ngauri o vha a sa tšodi u bva mmbeteni.
- Mukundi o vha a sa tšodi u ya tshikoloni.
- Mukundi o vha a sa tšodi u tangana na muthu muswa.
- Mukundi o vha a sa tšodi u la zwiliwa zwine a zwi funesa.
- Ngauri vho ita zwothe zwine vha nga zwi humbula u thusa uri Mukundi a pfhe e khwine, fhedzi a huna zwe zwa vha zwi tshi khou sumba u mu thusa.

U vhala ha 2

Ndi nga mini Mukundi o pfhutshela Mamelodi?

O tea u ya Mamelodi u dzula na makhadzi Seani musi makhulu wawe vho lovha.

Zwiliwa zwine Mukundi a zwi funesa ndi zwifhio?

Zwiliwa zwine Mukundi a zwi funesa ndi thositi ya sendewitshi ya tshizi.

Makhadzi Seani vho humbulela hani uri Mukundi a nga vha e na mutsiko?

- Ngauri o vha a tshi tšoda u dzula o edela duvha lothe. O vha a sa tšodi u bva mmbeteni.
- Ngauri o vha a tshi pfha thumbu i tshi vhavha duvha linwe na linwe a sa tšodi u ya tshikoloni.
- O vha a sa tšodi u tangana na muthu muswa.
- Ngauri o vha a sa tšodi u la-naho hu zwiliwa zwine a zwi funesa.
- Ngauri Makhadzi Seani vho pfha a tshi khou tswimila vhusiku.
- Ngauri makhulu wa Mukundi vho vha vha tshi kha gi tou bva u lovha.
- Ngauri Mukundi o vha a tshi khou tea u pfhulutshela huñwe huswa-tshinwe na tshinwe tsho tshintsha khae.

NHLRP | National Home Language Reading Programme “